

ΤΟ ΚΤΙΡΙΟ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΣΤΗΝ ΧΑΛΚΗ

Η Χάλκη είναι το δεύτερο σε μέγεθος νησί των Πριγκηπονήσων, με 2,5 χλμ² έκταση, και το τρίτο κατοικημένο, που συναντά το πλοίο της γραμμής, όταν ξεκινά, από την σκάλα του Σιρκετζί, με απόσταση 10,5 περίπου ναυτικά μίλια, από την γέφυρα του Γαλατά. Οι Πριγκήπι-οι νήσοι ή απλά τα Νησιά, που είναι εννέα, βρίσκονται στην είσοδο του κόλπου της Νικομήδειας, τον αρχαίο Αστακινό κόλπο. Το σχήμα της νήσου είναι τριγωνικό και στην βορειοανατολική της πλευρά σχηματίζει ένα κυκλικό ακρωτήριο, όπου στο κέντρο του σχηματίζεται ένας χαμηλός λόφος, ύψους 85 μ., όπου από τους βυζαντινούς χρόνους είχε τοποθετηθεί στην κορυφή η Μονή της Αγίας Τριάδος.

Ο τόπος αυτός ονομαζόταν Παπαδοβούνι και τουρκικά Paraz daği, είναι δε στρατηγικής σημασίας, αλλά και ειδυλλιακής ομορφιάς, διότι από εκεί έχει κανείς προς βορρά όλο το ανάπτυγμα των ακτών, της ευρωπαϊκής και ασιατικής πλευράς της Προποντίδας. Δεν είναι τυχαίο ότι έχει απεικονισθεί από ορισμένους ζωγράφους, ομογενείς και μη, για την εντυπωσιακή γραφικότητα του¹. Προς τα δυτικά είναι σε απόσταση αναπνοής η Αντιγόνη, η Πίττα, το βυζαντινό Μεσσηνίσιον, και μακρύτερα η Πρώτη. Προς το νότο μπορεί να δει κανείς όλο το νησί εκτός από το Πευκολιμένα, το γνωστό σήμερα Τσαμ-λιμάνι, και προς την ανατολή το στενό που σχηματίζεται με την απέναντι ακτή Δράκου - Χαρταλιμής και την Πρίγκηπο.

Δυτικά στις υπώρειες του άλλου ψηλότερου λόφου, στα 136 μ., του Κουτρουλόμυλου, ήταν κτισμένη η μονή της Παναγίας Καμαριώτισσας, από την οποία σώζεται μόνο το καθολικό της. Παρακάτω υπάρχουν ακόμη τα εκκλησάκια των σκητών της Μεταμορφώσεως και του Αγίου Σπυρίδωνος, με τις λαϊκές ονομασίες Μακάριος και Αρσένιος. Τέλος στη νότια απόκρημνη πλευρά βρίσκεται η Μονή του Αγίου Γεωργίου του Κρημνού.

Η ιερότητα του τόπου προκύπτει και από την επιλογή των Νήσων, ως τόπο εξορίας και φυλακής των ιερωμένων και των αρχόντων, όπως του Θεόδωρου του Στουδίτη, που έμεινε εκεί για δύο χρόνια, το 809, και της αυτοκράτειρας Θεοδοσίας, χήρας του Λέοντος του Αρμένιου, μετά από δέκα χρόνια.

Η συνεχής κατοίκηση του χώρου από ελληνορθόδοξο πληθυσμό τεκμηριώνεται και από τον Εβλιγιά Τσελεμπή, όταν περνά από τα Νησιά, το 1641, και αναφέρει στο οδοιπορικό του ότι οι κάτοικοι ήταν Ρωμιοί ρεϊζηδες, καπετάνιοι, που τους διοικούσε ο Μποσταντζήμπασης.

Μέχρι το 1821 είχαν το προνόμιο της αυτοδιοίκησης και δεν ήταν επιτρεπτό να μετοικήσει Τούρκος. Το ίδιο έτος το μοναστήρι της Αγίας Τριάδος καίγεται, ώσπου το 1844, ο Πατριάρχης Γερμανός ο Δ', ανακαινίζει την μονή, που από 1.10.1844 λειτουργεί ως Θεολογική Σχολή.

Το κτίριο ήταν αρχικά ξύλινο και είχε μια διάταξη που έμοιαζε με την σημερινή, αλλά με περισσότερα προσκίσματα ή και ανεξάρτητα κτίρια, όπως η διώροφος βιβλιοθήκη, η οποία ανεγείρεται ως λιθοκτιστή, το 1853, από τον κάλφα Κωνσταντίνο Αρνάκη². Στο 1869 έγινε μια γενική επισκευή, που μεγάλωσε το κυρίως κτίριο και την είσοδο σε αυτό. Το 1891 τελείωσε η αντικατάσταση, με λίθινους τοίχους, μερικών κατεστραμμένων πλευρών. Το γεγονός, που άλλαξε την μορφή του κτιρίου συνέβη στο τέλος του Ιουνίου 1894, με το παλαιό ημερολόγιο. Ο μεγάλος σεισμός της Κωνσταντινούπολης έπληξε κυρίως τα Πριγκηπόνησα και κατάρτησε πολλά κτίρια, μεταξύ αυτών και την λειτουργούσα εκεί για πενήντα χρόνια Θεολογική Σχολή³.

Σύμφωνα με μαρτυρία του Πατριάρχου Γαβριήλ του Δ' (1780 - 1785), ένας δυναμικός και ενθουσιώδης ηγούμενος, ο Σαμουήλ ο Κωφός, βρίσκει τη μονή ετοιμόρροπη. Αρχίζει να την ανακαινίζει και να κτίζει το ναό με τα κελιά και τα «σεσαθρωμένα τείχη». Το μόνο κτίσμα που διατηρείται, αλλοιωμένο και αυτό, είναι το καθολικό της μονής, ο ναός της Αγίας Τριάδος. Ο μητροπολίτης Σάρδεων Γερμανός Αθανασιάδης αμφισβητεί τον δις πατριαρχεύσαντα Φώτιο (857 - 867 και 877 - 886), ως κτήτορα της Μονής. «Πού βασίζεται η παράδοσις αυτή, η αρχαιότερον μεν ουδαμού αναφερομένη;», αναρωτιέται σε άρθρο του στο περιοδικό *Ορθοδοξία* τον μεσοπόλεμο, διότι αυτόν αναφέρουν όλοι οι συγγραφείς μετά τον Πατριάρχη Κωνσταντίνο, τον από Σιναίου, και θεωρεί τον Μητροφάνη τον Γ' ως ανακαινιστή. Αυτός, το 1540 - 1545, ανοικο-

δόμησε την Μονή εκ νέου, που ήταν μετά την Άλωση κατεστραμμένη, ενώ ο δεύτερος που την επισκευάζει είναι ο Σαμουήλ ιερομόναχος, «ο καταγόμενος και εκ Χάλκης», περί το 1774⁴.

Ο Αριστείδης Πασαδαίος, δρ. αρχιτεκτονικής και καθηγητής της Σχολής, στο ομώνυμο του βιβλίο⁵, γράφει «αντί να πανηγυριστεί το γεγονός της συμπλήρωσης πενήντακοντετίας, με χαρά και αγαλλίαση, μια απροσδόκητη συμφορά προκάλεσε αντίθετα, λύπη και οδυρμό». Το δώροφο κτίριο της Σχολής είχε μόλις ανακαινισθεί και ανοικοδομηθεί, εν μέρει, κατά πτέρυγες, γι' αυτό υπέστη πολλές καταστροφικές ζημιές, σε αντίθεση με το κτίριο της Εμπορικής Σχολής που βρισκόταν στο ίδιο νησί και είχε περισσότερους ορόφους. Ο τότε σχολάρχης Αρχιμανδρίτης Γερμανός Γρηγοράς⁶, ενημέρωσε την Εφορία της Σχολής, με γράμμα, όπου αναφερόταν ότι ο σεισμός γκρέμισε ένα μεγάλο μέρος της νεόκτιστης νότιας πτέρυγας, το προς νότια της νεόκτιστο κτίριο και ολόκληρο το κτίριο της βιβλιοθήκης Από τα πρακτικά της Εφορίας μαθαίνουμε, ότι ο σεισμός άνοιξε επικίνδυνα ρήγματα στη βόρεια πτέρυγα και στο ναό⁷.

Αν και είναι γνωστά τα γεγονότα, για την αναστολή της λειτουργίας της Σχολής, την διαμάχη, που προέκυψε μετά την καταστροφή, για το αν θα έπρεπε να διατηρηθεί ή όχι τμήμα του παλαιού κτιρίου, για την κτιριολογική διάρθρωση του κτιριακού συγκροτήματος και για το αν το οικοδομικό σύστημα θα έπρεπε να ήταν λιθοδομή ή ξύλινη κατασκευή, κρίνουμε σκόπιμη μια σύντομη ανασκόπηση. [ο Αριστείδης Πασαδαίος τα αναφέρει εν συντομία στην αρχή του κεφ. Ε' (Μέρος Πρώτο) του βιβλίου για τη Θεολογική Σχολή⁸, όπως και άλλες εργασίες που ουσιαστικά τον αντιγράφουν⁹].

Όμως στην εργασία αυτή, θεωρούμε σκόπιμο να εξετάσουμε το παρελθόν της Σχολής, σε σχέση με τους αρχιτέκτονες, που έλαβαν μέρος σε κάθε είδους κτιριοδομική δραστηριότητα για το κτίριό της. Οι πρακτικές ανοικοδόμησης μεγάλων κοινωφελών έργων δημιουργούσαν πάντοτε συγκρούσεις συμφερόντων, που δεν ανταποκρίνονταν στην ομοψυχία, που εξέπεμπαν τα διακηρυκτικά κείμενα. Στη συνέχεια θα αναφερθούμε στις εκθέσεις που δημοσιεύθηκαν στον ημερησιο τύπο, όσο και στην *Εκκλησιαστική Αλήθεια*, το επίσημο όργανο του Πατριαρχείου, για να φωτίσουμε τις όμοιες με σήμερα νοοτροπίες, που

κυριαρχούσαν στο τέλος του 19ου αιώνα στα οικοδομικά πράγματα.

Ο μητροπολίτης Σάρδεων Γερμανός αναφέρει¹⁰ τον Πατριάρχη Γερμανό Δ', ως τέταρτο ανακαινιστή. Κατά την πρώτη πατριαρχία του (1842 - 1845) πήρε την πρωτοβουλία να μετατρέψει το μοναστήρι σε σχολείο θεολογικό, προφανώς αντιλαμβανόμενος την άμεση ανάγκη για τη μόρφωση των κληρικών και την καταπολέμηση των ετεροδόξων ερμηνειών. Ήδη έχει ιδρυθεί το Σεπτέμβριο του 1839, στο Φανάρι, Θεολογική Σχολή, από τον Γρηγόριο ΣΤ' (1835 - 1840), για να σταματήσει «τον ρουν του θεοσεβισμού»¹¹, αλλά αυτή δεν είχε μακρόχρονο βίο. Η *Θεοσέβεια*, ήταν η «κηρυχθείσα θρησκεία» από τον Θεόφιλο Καΐρη, η οποία δέχεται ως μόνα δόγματα τις απλές αλήθειες περί Θεού, ψυχής και αθανασίας, οι οποίες είναι προσιτές σε κάθε λογικό άνθρωπο. Δεν δέχεται το μυστήριο της Αγίας Τριάδας, ούτε την θεότητα του Χριστού, τον οποίο θεωρεί ως απλό διδάσκαλο ηθικής. Γι' αυτό το λόγο, το Σεπτέμβριο του 1839, είχε εκδοθεί απόφαση της Συνόδου κατά του θεοσεβισμού και με αυτήν αναγγελλόταν η ίδρυση θεολογικής σχολής, στο Φανάρι, την οποία διηύθυνε ο Βαρθολομαίος ο Κουτλουμουσιανός, προς διδασκαλία των καίριζόντων μαθητών, και παράλληλα απέτρεπε το διορισμό αυτών, ως διδασκάλων.

Ο Σάρδεων Γερμανός δημοσιεύει, για πρώτη φορά, τις δύο επιγραφές, που βρίσκονται στη Μονή¹². Η δεύτερη, που αναγράφει ως αρχιτέκτονα τον Χατζή Στεφανή Γαϊτανάκη και τους βοηθούς του –πράγμα σπάνιο–, έχει ως εξής:

Εν έτει Μαΐου 27

Σωτηρίω: 1844 Ο περικα

λής ναός της αγίας και αδιαιρέτου

Τριάδος ανεκαινίσθη παρά του Παν-

αγωγιάτου και Οικουμενικού Πατριάρχου

κυρ Γερμανού δι' επιστασίας του αρχιτέ-

κτωνος και Βασιλικού Κάλφα Χ" Στεφανί

και των αυτού υπαλλήλων Αντών Κάλφα

Χ" Κώστα, Ιωάννου, Σωτήρ, και Ιωάννου. Ο δε

φιλόανθρωπος Θεός αξιώσαι αυτοίς τοις ουρανοίς μακαριότητα

Η παραπάνω αντιγραφή βασίζεται στο βιβλίο του Πασαδαίου, όπου αποτυπώνει ο συγγραφέας την επιγραφή, που βρίσκεται στη νο-

τιοδυτική παραστάδα του ναού με την εξής διαφορά στις τελευταίες λέξεις «αξιώσει αυτούς αιων. μα.»¹³.

Ο Χατζή Στεφανής ανέλαβε την οικοδομή κατ' αποκοπή προς 140 γρόσια τον πήχυ¹⁴.

Τον εν λόγω αρχιτέκτονα συναντούμε και στην ανέγερση της εκκλησίας της Χάλκης, του Αγίου Νικολάου, που κτίζεται το 1857¹⁵. Η απασχόλησή του με τον σχεδιασμό εκπαιδευτικών και εν γένει δημοσίων κτιρίων δεν ήταν μοναδική. Τουρκική πηγή¹⁶ τον προσδιορίζει ως αρχιτέκτονα του κτιρίου του Tashkisa (Λίθινου Στρατώνα) που κτίζεται το έτος 1847 ως ιατρική, πανεπιστημιακού επιπέδου, σχολή, σε συνεργασία με τον Άγγλο αρχιτέκτονα M. Smith. Μάλιστα το αρχοντόσπιτο του στο νησί, με την ονομασία «πέτρινος πύργος», προσομοιάζει σε αναλογίες με τους γωνιακούς πύργους του σημερινού κτιρίου της Αρχιτεκτονικής Σχολής του Πολυτεχνείου της Κωνσταντινούπολης, με μικρότερες διαστάσεις και διαφορετική μορφολογηση παραθύρων. Την ομοιότητα αυτή επισημαίνει και ο Α. Μήλας¹⁷.

Δυστυχώς ο τελευταίος εμπνευστής του σχεδίου της σχολής, ο κάλφας Περικλής Φωτιάδης, δεν είχε την τύχη να δει το όνομα του σε επιγραφή, διότι αυτή αναφέρει μόνο τον ευεργέτη¹⁸, πιθανώς λόγω της διαφωνίας του, με τον τότε Διευθυντή της Σχολής Γερμανό Γρηγορά και την παύση του από τη θέση του «επιστάτου μηχανικού» του έργου, από τον Παύλο Στεφάνοβιτς Σκυλίτση, τον κύριο δωρητή.

Αξίζει να λεχθεί ότι ο Παύλος Στεφάνοβιτς Σκυλίτσης, σε γράμμα του, που δημοσιεύεται αργότερα στην *Εκκλησιαστική Αλήθεια*, έγγραφε ότι εάν συναινέσουν όσοι προσέφεραν μέχρι εκείνη την στιγμή διάφορα πόσα, αποδέχομαι την ολική δαπάνη με ένα όρο ότι *καμμία ειδική μνεία του ονόματος μου ως ιδρυτού θα γίνει*, αλλά η οικοδομή θα θεωρηθεί ως απόρροια όλων των συμβαλλόντων και του γενικού εράνου του Γένους¹⁹. Μάλλον δεν συναίνεσαν οι μέχρι τούδε φιλογενείς δωρηταί και έτσι ανεγράφη το όνομα του, οπότε ίσχυσε ο επόμενος όρος της επιστολής του: «Εάν επιμείνωσιν, ως δικαιούνται, όπως το χρήμα αυτών χρησιμεύση αποκλειστικώς εις ον ωρίσθη σκοπόν, αναλαμβάνω να συμπληρώσω παν ότι περαιτέρω ήθελεν απαιτηθή δια την Σχολήν μέχρι συμπληρώσεως 10.000 οθωμανικών λιρών».

Η υπέρβαση του ορίου αυτού ήταν το αίτιο της δυσαρέσκειας του χορηγού Παύλου Στεφάνοβιτς Σκυλίτση προς τον αρχιτέκτονα, διότι

κατηγορήθηκε αδικώς από τον ταμία Αντώνιο Μάγκο και τον Σχολάρχη ότι «αφέθη μόνος, άνευ γραπτού τινος περιορισμού και πληρεξουσίου επόπτου» και ότι αυτός έγινε αιτία να ξοδευτούν δέκα χιλιάδες λίρες, δίχως να αποπερατωθεί το κτίριο. Στη συνέχεια ο δωρητής αρνήθηκε κάθε περαιτέρω δαπάνη και ζήτησε την παύση του ως επιβλέποντα του έργου²⁰. Μετά από μεσολάβηση του αρχιμανδρίτη Γερμανού Γρηγορά, ο οποίος του υπέδειξε μία επιτροπή, συνέχισε το έργο, με τον αρχιτέκτονα Γ. Μείμαριδη, κάτω από τον έλεγχο του Β. Ιωαννίδη και του Θ. Δημητριάδη²¹. Τα ονόματα αυτά παίζουν κυρίαρχο ρόλο στα οικοδομικά πράγματα της ομογένειας εκείνη την εποχή.

Παράλληλα, δεν θέλησε να λάβει υπόψη του, ο δωρητής, την εξελεγκτική γνωμοδότηση των αρχιτεκτόνων, μεταξύ των οποίων ήταν πάλι ο Β. Ιωαννίδης, για να εκτιμήσουν την γενομένη εργασία και «διέταξε γενναιοφρόνως την άνευ παρατηρήσεως απότιον των υπολοίπων χρημάτων, συνάμα δε και την απόλυσιν του αρχιτέκτονος Φωτιάδου, είτε δε συνέστησεν επί της οικοδομής τον αξιότιμον κ. Μάγκον, παράσχων αυτώ πάσαν πληρεξουσιότητα μετά της επιταγής όπως συμβουλευήται και μετά του Αρχιμ. Γρηγορά, δι' ότι μάλιστα αφεώρα εις τας εσωτερικάς αναγκαίας μεταβολάς και μεταρρυθμίσεις ή προσθήκας εν τω κτιρίω»²².

Στο ζήτημα θα αναφερθούμε παρακάτω, αλλά πριν απ' αυτό καλό είναι να διευκρινισθεί ότι η επίβλεψη δεν ήταν μόνο παρακολούθηση της εφαρμογής των σχεδίων, αλλά περιλάμβανε την αγορά των υλικών, την μίσθωση των τεχνητών και γενικότερα αυτό που λέμε σήμερα ανέγερση οικοδομής, με το σύστημα της αυτεπιστασίας ή όπως το διατυπώνει ο Αριστείδης Πασαδαίος, ως «ανάθεση επ' αμοιβή» των οικοδομικών εργασιών, στο σχεδιαστή του έργου, και διευκρινίζει ότι οι ευεργέτες του Γένους, έβρισκαν προτιμότερο αυτό από το σύστημα της «εργολαβίας». Κατά τη δεύτερη περίπτωση, οποιαδήποτε αύξηση της τιμής των υλικών και η επιδίωξη μεγαλύτερου ποσοστού κέρδους επηρεάζει την ποιότητα του κτιρίου, πράγμα που έχει ορατές και πολλές φορές οδυνηρές συνέπειες στο σεισμό, γεγονός που σημειώνεται για την νότια πτέρυγα της παλαιάς σχολής, που είχε ανατεθεί εργολαβικά στον Πετράκη Αδαμαντίδη²³.

Ο άλλος αυτοκρατορικός αρχιτέκτων, που έπαιξε ρόλο στην προ

του σεισμού 1894 ιστορία της Σχολής, ήταν, όπως προαναφέρθηκε, ο Βασιλάκης εφένδης Ιωαννίδης²⁴, που λαμβάνει μέρος μαζί με τους Κωνσταντίνο Δημάδη²⁵, Αχιλλέα Καμπανάκη²⁶ και Αλ. Κακουλίδη²⁷ στην τετραμελή επιτροπή, που ορίστηκε από την Εφορία της Σχολής για την σύνταξη προϋπολογισμού, για την ανέγερση της νότιας πλευράς, που είχε καταστραφεί από σεισμό, πάλι πριν τέσσερα χρόνια, το 1890²⁸. Η κατασκευή διάρρηξε περίπου ένα χρόνο. Έχει ενδιαφέρον η υπέρβαση του προϋπολογισμού του έργου, που ήταν 5000 οθωμανικές λίρες, κατά 56%, όπως αναφέρεται από τον Α. Μέξη²⁹: στοίχισε 7.800 λίρες. Έχουν ιδιαίτερη σημασία τα ποσά αυτά, διότι είναι ένα μέτρο σύγκρισης για την όλη κατασκευή της Σχολής, που προϋπολογίστηκε τέσσερα χρόνια αργότερα, στο διπλάσιο ποσό. Προφανώς, αν λάβει κανείς υπόψη τον πληθωρισμό και το μέγεθος προκύπτει μάλλον μια υπερκοστολόγηση της νότιας πτέρυγας, που δεν δικαιολόγησε την ποιότητα της κατασκευής, εφόσον εκεί συντελέστηκε η μεγάλη έκταση της καταστροφής. Ο Β. Ιωαννίδης αναλαμβάνει επίσης και την ανέγερση της Ελληνεμπορικής Σχολής και παίζει εν γένει σοβαρό ρόλο στα κτιριακά προγράμματα της Ελληνορθόδοξης κοινότητας, αφού αποτελιώνει την Αγία Τριάδα στο Ταξίμ και το Ζάππειο Παρθεναγωγείο.

Πριν όμως αναφερθούμε στην περιπέτεια της δεύτερης ανέγερσης της Σχολής, αξίζει να εξετάσουμε την περιπέτεια της οικοδομής, κατά την πατριαρχία του Γερμανού του Δ'. Κατά το Μάρτη του 1821 πυρκαϊά αποτεφρώνει την Μονή³⁰ και η ιστορία καταγράφει ότι ο πατριάρχης την ανοικοδομεί πάλι πολύ μεγαλύτερη και κανονικότερη. Ο Αριστείδης Πασαδαίος αναφέρει γενικόλογα ότι ενώ το έργο προχωρούσε κανονικά, διακόπηκε απότομα, επειδή αντίπαλοι του Γερμανού κατήγγειλαν στις αρχές ότι με το πρόσχημα της Μονής κτίζει φρουρίο, όπου θα εξασκούνται στρατιώτες εναντίον του κράτους «υπό το σχήμα καλογήρων»³¹, δίχως να παρέχει συγκεκριμένη αναφορά. Πάντως ο Πατριάρχης δεν τα αναφέρει αυτά, αλλά ομιλεί αόριστα περί «προδοσίας», και συνεχίζει ο Αριστείδης Πασαδαίος: «Η ζημία ήταν μεγάλη. Ύστερα από υπεράνθρωπες προσπάθειες κατόρθωσε ο Γερμανός να πάρει άδεια για τη συμπλήρωση μόνο μέρους που είχαν αρχίσει, πράγμα που δημιούργησε άλλες δυσκολίες για την συνέχιση της οικοδομής. Νέα κατηγορία ότι συνάζονταν χρήματα, που δεν ξοδεύονταν στην οι-

κοδομή, ανάγκασαν τον πατριάρχη να απολογηθεί για να αποδείξει ότι όλες οι συνεισφορές πήγαιναν κατευθείαν στον εργολάβο. Παρά ταύτα όμως η σύναξη χρημάτων απαγορεύτηκε, με συνέπεια να προηγηθεί μεγάλη στεναχώρια στις πληρωμές.»

Ο Γερμανός Γρηγοράς αναφέρει ότι η Μονή είχε καεί κατά το 1821³² (ίσως δύο φορές μέσα σε μια δεκαετία) και ότι ο από Δέρκων Γερμανός, επιστήθιος φίλος του Γρηγορίου του Ε', ήθελε να ανοικοδομήσει στη Χάλκη τη Μονή για να στεγάσει εκεί εκκλησιαστικό φροντιστήριο, αλλά και να μονάσει «όπως οσέποτε κατ' ευδοκίαν Θεού απομακρυνθεί της πατριαρχικής περιωπής, ενοικεί εις τον ταϊρέν (*τουρκ.* daire, δηλ. διαμέρισμα) τούτον μετά των περί αυτών ανθρώπων εφ' όρου ζωής»³³. Η κατασκευή δεν ήταν εύκολη ιστορία και σύμφωνα με την αφήγηση του ίδιου του πατριάρχη³⁴ αποπερατώθηκε «ουχί άνευ μόχθων και μισοκάλων σκανδάλων», κατά την έκφραση του Σχολάρχου. Το Σεπτέμβριο του 1842, ο Πατριάρχης επισκέπτεται το νησί με το Διονύσιο Νικομηδείας, τον μόνο από τους μητροπολίτες που μυστικά εκμυστηρεύεται τη γνώμη του και με το γαμπρό του από ανηψιά, Ιωάννη Παναγιωτίδη. «Όταν επιστρέφουν πηγαίνουν στον “ρείς εφένδη Σαρήμπεην”³⁵ για να παρακαλέσουν την συγκατάθεση του για να δοθεί η Υψηλή άδεια (του σουλτάνου) για την ανακαίνιση του μοναστηριού. Του αναφέρουν ακολούθως για το «τακρίριον» (*τουρκ.* takrir, δηλ. αναφορά) που κατέθεσαν στην Υψηλή Πύλη, και έτσι εκδίδεται το «μπουγιουρουλτή» (*τουρκ.* buyuruldu, δηλ. διαταγή) που εντέλει τον «μουτσααρίφι» (*τουρκ.* mutasarrif, δηλ. έπαρχο, διοικητή του σαντζακίου) Σκουτάρεως, τον «ναίπι» και άνθρωπο του «χαρτζιέ» (*τουρκ.* Hariciye naibi, εκπρόσωπο του Υπουργείου Εξωτερικών), το «μειμάρι» (*τουρκ.* mimar, δηλ. το [δημόσιο] αρχιτέκτονα), οι οποίοι πηγαίνουν στο μοναστήρι για «κέσφι» (*τουρκ.* keşif, δηλ. αυτοψία, διερεύνηση, από το ρήμα keşf etmek, διερευνώ), αφού παραλαμβάνουν από την Χαρταλμί³⁶ και οκτώ Οθωμανούς μάρτυρες κατά συνήθεια, δηλ. αυτοί πιστοποιούν ότι στο τόπο αυτό ανέκαθεν υπήρχε το εν λόγω κτίριο. Έτσι εκδίδεται το «ιλάμι» (*τουρκ.* ilam, δηλ. η δικαστική απόφαση). Όταν εκδόθηκε μετά παρέλευση χρόνου –απροσδιοριστου αλλά μάλλον πάνω από ένα– το υψηλό φερμάνιο (*τουρκ.* fermān, δηλ. [αυτοκρατορικό] διάταγμα) το απέστειλαν προς τον «μουχαφίσην» (*τουρκ.* muhafiz [muavini], δηλ. βοηθό ασφαλείας) Καρά Ιτζέτ πασάν, άνθρω-

πο του περίφημου Ριζά πασά και άρχισε η οικοδομή. Αλλά όπως σε κάθε καλό έργο και κοινωφελές έργο, έτσι και σε αυτό έμελλε να αναφανούν χιλιάδες πειρασμοί που προκάλεσαν τη θλίψη και την αμηχανία του. Και συνεχίζει, «μόλις υψώθηκε το μισό της οικοδομής η προδοσία ενός «καλού» (τα εισαγωγικά δικά μου) χριστιανού με τους οπαδούς του, επέφερε την διακοπή πενήντα περίπου ημερών. Εκτός από την μεγάλη ζημιά, η συμφορά έφθασε μέχρι της απειλής του κρημνισμού.»

Η κατεδάφιση από το κράτος ενός έργου κατά τη διάρκεια της κατασκευής σήμαινε σοβαρή καταγγελία για την οποία δεν κάνει λόγο ο Γρηγοράς, αποδίδοντας τα τεκταινόμενα στον «πειρασμό των οικείων»³⁷. Τη συμπεριφορά των πλησίον του είχε προβλέψει ο πατριάρχης, αποδίδοντάς την στη διαμάχη των μητροπολιτών για τη συμμετοχή τους στην Εφορία της Σχολής και στο ποσό της συνδρομής που θα έπρεπε να αποδίδει κάθε Μητρόπολη για την συντήρηση της. Το σίγουρο είναι ότι καταγγέλλεται ο Γερμανός έμμεσα για φιλορωσισμό, όπως και ο μεταγενέστερος Ιωακείμ ο Γ³⁸, διότι «δήθεν ούτως συμφωνήσας μετά της Ρωσίας εγείρει εν Χάλκη φρούριον»³⁹ (τα εισαγωγικά του Γρηγορά). Ο πατριάρχης όμως δεν τα έβαλε κάτω, έφθασε σε απειλή παραίτησης και αξίζει να παρακολουθήσουμε τη δική του εκδοχή: «και ημείς τρέχοντες πανταχού και έλεος επικαλούμενοι και παντοίως προσπαθούντες και πολλά προσφέροντες τοσαύτας απαντήσαμεν οδυνηράς περιπετείας, ώστε και ηκούσαμεν ότι πρόκειται να προτιμήσωμεν μεταξύ της παραίτησεως μας και του τακριού μας προς κρημνισμόν της οικοδομής, ότι άλλως ουκ ην σωτηρία, και ότι παρά της Υψηλής Πύλης να μη περιμένης καμμίαν βοήθειαν· είπομεν αν έσφαλлон εις την Κυβέρνησιν, ας αποδειχθή ή εις το έθνος μου ή εις την θρησκείαν μου και να παιδευθώ, μόνος το χέρι μου δεν το κόπτω»⁴⁰.

Έτσι ζητά με «άρζι» (*τουρκ. arz*, δηλ. αίτηση) από την Υψηλή Πύλη να αποπερατώσει μόνο ότι ξεκίνησε και το υπόλοιπο κτίριο με την εκκλησία να μείνει για μία άλλη ευκαιρία. Ακολουθώς, εκδίδεται η άδεια, αλλά διατάζει τον αρχιτέκτονα να συνεχίσει και στο υπόλοιπο τμήμα της οικοδομής, δίχως όμως επιτυχία, διότι εμποδίζονται πάλι. Χάρη όμως στις παρακλήσεις και στα *δοσίματα* δικών του χρημάτων λαμβάνουν ξανά την άδεια⁴¹. Φαίνεται ότι ο χρηματισμός των ιθυνόντων ήταν μια πάγια τακτική, ανακοινώσιμη, για την εξεύρεση λύσεων

σε δύσκολες καταστάσεις και ίσως προβλέψιμη. Αυτό που ήταν ασυγχώρητο και διατυπωμένο ως η «πικρότερη προσβολή» θεωρείτο η «εναντιότητα μερικών δυναμένων ομογενών μας». Οι αντιτιθέμενοι αμφισβητούσαν το σκοπό και φανερά διατύπωναν την αντίρρησή τους στο να γίνονται τόσα έξοδα «πάνω σε ένα βουνό», ενώ ούτε τον οβολό τους προσέφεραν. Διατυπώνει, ότι στη Σύνοδο υπήρχαν αρχιερείς που ομιλούσαν αντίθετα και γόγγυζαν για τη συνδρομή των 12 και 20 γροσιών, ανάλογα αν η μητρόπολη τους ήταν εντός ή εκτός της Βασιλεύουσας. Επίσης, αντιστεκόταν και εμπόδιζαν στην αποστολή πατριαρχικής εγκυκλίου που καθόριζε από κοινού το ύψος της συνεισφοράς αυτής, ενώ παλαιότερα έδειχναν να συμφωνούν. Μερικοί δε μαζί με κάποιους επιτρόπους πήγαν στον Υπουργό Εξωτερικών Ριφάτ πασά κατηγορώντας τον Πατριάρχη, ότι μεταχειρίζεται μόνος του τα χρήματα της οικοδομής για ίδιον όφελος. Ο πατριάρχης Γερμανός ανταπάντησε ότι όσα λεφτά μαζεύονται είναι γνωστά και όσα δίδονται τα λαμβάνει παρουσία εφόρων ο αρχιτέκτων, επειδή κατ' αποκοπή έχει αυτός την οικοδομή, τα οποία «απερνώνται εις το κοντράτο» του, πιθανώς εννοώντας βάσει της σύμβασής του. Δεν έχει νόημα να επιμεινουμε στις δολοπλοκίες και κατηγορίες που συνάντησαν οι τα κοινά διαχειρισθέντες.

Ο σεισμός του '94 προκάλεσε σοβαρές ζημιές στα Πριγκηπόνησα και ιδίως στη Χάλκη, όπου η Αυτοκρατορική Ναυτική Σχολή υπέστη πολλές ρηγματώσεις, η δε Θεολογική Σχολή καταστράφηκε ολοσχερώς. Το τέλος του δεύτερου μισού του 19ου αιώνα, που χαρακτηρίζεται ως περίοδος «ακμής της ρωμοσύνης»⁴², βρίσκει το Πατριαρχείο διχασμένο σε ιωακειμική και αντι-ιωακειμική παράταξη. Πριν από τρία χρόνια από τον σεισμό είχε ανέλθει στο θρόνο ο Νεόφυτος ο Η', ως εκπρόσωπος της πτέρυγας, που εναντιωνόταν στις επιλογές του Ιωακείμ του Γ', και εξαναγκάστηκε σε παραίτηση 4 μήνες μετά το θλιβερό αυτό γεγονός. Κατά την πατριαρχία του⁴³ έγιναν σοβαρά βήματα για την κοινότητα, όπως τα εγκαίνια του Ζωγραφείου Γυμνασίου που ανεγέρθηκε με δαπάνες του τραπεζίτη Χρηστάκη Ζωγράφου και σχέδια του Φωτιάδη.

Αξίζει να προσεχθούν οι διαφορές στην σύνθεση των δύο γυμνασίων που σχεδιάζονται την ίδια εποχή από τον ίδιο αρχιτέκτονα και να

παρατηρηθεί ίσως ότι η μόνη ομοιότητα ήταν στον χειρισμό του εσωτερικού της εισόδου. Μεγαλύτερη όμως ομοιότητα έχει η είσοδος της Αγίας Κυριακής, στο Κοντοσκάλι της Πόλης, έργο και αυτό του ίδιου και της ίδιας χρονιάς με την Σχολή. Πα να κλείσουμε σύντομα με τις συγκρίσεις και να επικεντρωθούμε στην αρχιτεκτονική του κτιρίου, θα πρέπει να αναφέρουμε το ανεκτέλεστο έργο του Κων/νου Δημάδη, αρχιτέκτονα της Μεγάλης του Γένους Σχολής, για την Πατριαρχική Κεντρική Ιερατική Σχολή, του 1880, επί της πρώτης πατριαρχίας του Ιωακείμ του Γ' (1878 - 1884). Ο μεθεπόμενος πατριάρχης, ο Διονύσιος ο Ε' (1887 - 1891) δημοσιεύει και τον κανονισμό της (1887). Η Σχολή δεν κτίζεται για λόγους οικονομικούς και πολιτικούς⁴⁴.

Το μεγαλύτερο μέρος των τοίχων της Σχολής ήταν από πέτρα, παρότι είχε δεθεί με ράβδους σιδήρου. Κατέρρευσαν, κυρίως η νότια και η ανατολική πλευρά, όπου βρισκόταν και η βιβλιοθήκη. Το κτίριο είχε δημιουργηθεί με συνεχείς επεκτάσεις, που δεν είχαν τον ίδιο τρόπο δόμησης. Έτσι αποφασίζεται η κατεδάφισή του, παρόλο που ακούγονται αντίθετες γνώμες⁴⁵. Σε αντίθεση με το κεντρικό κτίριο της Εμπορικής Σχολής, που είχε ενισχυμένους τοίχους από σιδηρό οπλισμό. «Παρόλο που ήταν πενταόροφο, δεν παρουσιάζει παρά ελάχιστες ρωγμές. Στη νήσο Αντιγόνη, η εκκλησία του Αγ. Ιωάννη Πρόδρομου, κτισμένη από το 1180, υπέστη πολύ σημαντικές ζημιές⁴⁶. Στα δύο αυτά νησιά ο σεισμός από πλευράς έντασης ήταν ισχυρότερος από οπουδήποτε αλλού, μέσα στο επίκεντρο. Εκεί παρατηρούμε και το μέγιστο των καταστροφών» σημειώνει ο Καθηγητής Δ. Αιγινήτης, στην έκθεσή του, που είχε υποβάλει στον Σουλτάνο Αβδούλ Χαμίτ, καθότι είχε προσκληθεί από τον ίδιο.

Η αντιωακεμική πτέρυγα που εκφράζεται από τον *Νεολόγο*⁴⁷ ασκεί δριμυία κριτική για την απόφαση της κατεδάφησης, θεωρεί την αναστολή της λειτουργίας εσπευσμένη και φρονεί ότι θα επιφέρει παραλυσία πλήρη στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Παρόλα αυτά από την *Εκκλησιαστική Αλήθεια* μαθαίνουμε ότι αρχικά η Σχολή είχε αποφασισθεί να κτισθεί ξύλινη⁴⁸ και να κατεδαφισθούν μόνο τα καταστραμμένα τμήματα. Στη συνέχεια παρουσιάζεται διχογνωμία μεταξύ των αρχιτεκτόνων, που αποτελούν την επιτροπή γνωμοδότησης. Στην ίδια εφημερίδα δημοσιεύονται οι διαφορετικές εκθέσεις τους⁴⁹. Τελικά επικρατεί η ολοσχερής κατεδάφιση και η ανέγερση νέας εκ λιθοδομής, κατόπι αρχιτεκτονικού διαγωνισμού.

Οι αρχιτέκτονες, που έλαβαν μέρος στο διαγωνισμό ήταν οι Μ. Βλασιάδης, Α. Κακουλίδης, Κ. Δημάδης και ο Δ. Καλβοκορέσης, σε συνεργασία με τον Α. Σκαλίδη. Η Ιερά Σύνοδος ενέκρινε να κτιστεί η Σχολή λίθινη, κατά την επιθυμία του δωρητή της Παύλου Στεφάνοβικ Σκυλίτση, «απέριττη, σεμνή και χωρίς επίδειξη», και όταν έγινε λόγος για το σύστημα λειτουργίας της, αν δηλαδή το σχέδιο της θα έπρεπε να είναι σύμφωνο προς το παλιό κελλιωτικό σύστημα, ο νέος Πατριάρχης Άνθιμος ο Ζ' (1895 - 1897) πρότεινε να μην αλλάξει η προηγούμενη απόφαση στο θέμα αυτό, για να μην αποκλεισθούν από το διαγωνισμό τα σχέδια που είχαν ήδη υποβληθεί. Η ελλανόδικος επιτροπή, που αποτελείτο από τον Γάλλο καθηγητή αρχιτεκτονικής στη Σχολή Καλών Τεχνών Αλέξανδρο Βαλλωρή και το βασιλικό κάλφα Βασιλάκη Ιωαννίδη, επέλεξε το βυζαντινοπρεπές κτίριο του Φωτιάδη, σε σχήμα κάτοψης γράμματος Π κεφαλαίου, με αμφίβολο συμβολισμό, του μικρού ονόματος του δωρητού, που ταυτόχρονα με την υπάρχουσα παλαιά εκκλησία δημιουργεί σε κάτοψη το γράμμα Ε, δηλ. Ελένη, το όνομα της μητρός του χορηγού.

Ο Αριστείδης Πασαδαίος κρίνοντας ευμενώς το έργο αυτό, το τοποθετεί στην εποχή του, δηλ. του άκρατου εκλεκτικισμού, προβάλλει την ευφυΐα του σχεδιαστή, διότι εφάρμοσε βυζαντινά στοιχεία σε ένα κτίριο που μπορούσε ανεπιφύλακτα να αναχθεί στην πρώιμη Ιταλική Αναγέννηση, όπως φαίνεται από μια απλή σύγκριση προς τα φλωρεντιανά παλάτια του 15ου αιώνα (π. χ. Παλάτσο Στροτζι), αντιδιαστέλλοντας τη μορφή της Σχολής, με αυτήν της Μεγάλης Σχολής του Γένους. Το σίγουρο είναι ότι όλα αυτά τα κτίρια είχαν σύγχρονες μορφές, ήταν «μοντέρνες κατασκευές» στην εποχή τους, και δεν είχαν καμία αναφορά, είτε στην προγενέστερή τους μορφολογία, για την περίπτωση της Χάλκης, είτε στο ιστορικό αστικό περιβάλλον που τα περιέβαλε για την περίπτωση του Φαναρίου.

Τέλος, θα αναφερθώ στο έργο δύο μελετητών, που εργάστηκαν με ζήλο, για να έχουμε σήμερα την αναπαράσταση της παλαιάς μονής, του Αριστείδη Πασαδαίου, που μας παρέδωσε τεκμηριωμένα όχι μόνο το τρισδιάστατο ογκομετρικό και την νότια όψη της παλαιάς Σχολής, αλλά και τις αλλαγές στις κατόψεις, καθώς και στην κυρία είσοδο, όπως και του Α. Μήλλα, που απέδωσε την μορφή της σε ελεύθερο σχέ-

διο⁵⁰. Τα αρχιτεκτονικά σχέδια της αποτύπωσης είναι του πρώτου, εκτός από το μοναδικό σχέδιο του Φωτιάδη, που σώθηκε, σε ριζόχαρτο⁵¹, πιθανώς μεταγενέστερο της δεκαετίας το '50, όταν ο Πατριάρχης Αθηναγόρας τον καλεί να πάει και να εκθέσει τις απόψεις του για κάποιες αλλαγές, πιθανώς στα πατριαρχικά δώματα. Αυτά βρίσκονται σε παράρτημα υπό μορφή ανεξάρτητων φύλλων στο τέλος του βιβλίου του⁵².

Έστω και αργά το έργο του έχει αναγνωρισθεί στις δυσμάς του βίου του όχι μόνο από διανοούμενους της εποχής, όπως ο Ε. Παπανούτσος⁵³, αλλά και από τους φοιτητές της Σχολής (βλ. Παράρτημα 2). Ας ελπίσουμε ότι το έργο της Σχολής θα αναγνωρισθεί και από το κράτος, που την φιλοξενεί, το παγκόσμιο έργο που εκτελεί και θα συνεχίσει να εκτελεί, για να μη μένουν κενά ακόμη τα θρανία και να γεμίζει μόνο στις επισκέψεις επισκεπτών η αίθουσα τελετών της.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Σημειώσεις για την επεξεργασία των πινάκων 1 & 2 (2α & 2β)

1. Αποδελτιώθηκαν οι δωρεές που καταγράφονται στη στήλη «Εκκλησιαστικά Χρονικά», του περιοδικού *Εκκλησιαστική Αλήθεια*, από το τεύχος της 29 Ιουλίου 1894 (τόμος 18^{ος}, έτος ΙΔ', τεύχος 21), δηλ. αμέσως μετά τον καταστρεπτικό σεισμό, ως τη 18 Οκτωβρίου 1896 (τόμος 20^{ος}, έτος ΙΣΤ', τεύχος 34). Μετά από αυτή την ημερομηνία δεν εμφανίζονται άλλες δωρεές στο συγκεκριμένο τόμο. Δεν ελέγχθηκαν οι επόμενοι τόμοι, διότι έγιναν πλέον τα εγκαίνια της «νεόδμητου» Σχολής, όπου το περιοδικό αφιερώνει το τεύχος 33, της 11.10.1896 στην περιγραφή τους. Δεν είναι τυχαίο ότι μόνο 2 χορηγίες καταγράφονται στο επόμενο τεύχος και μάλλον συμπεραίνουμε ότι έγινε καθυστερημένα η δημοσίευσή τους. Το χρονικό διάστημα καλύπτει 26 μήνες μετά το σεισμό.

2. Σημειώνονται αναλυτικά, σε πέντε στήλες, 162 καταγραφές, για την ανέγερση του νέου κτιρίου, κατά το διάστημα από τα μέσα του 1894 ως το φθινόπωρο του 1896, και, στην έκτη στήλη, 35 καταγραφές,

για τη συντήρηση του παλαιού κτιρίου, των ετών 1853-1854, που βρίσκονται σε ένα μεγαλύτερο κατάλογο 116 αρχιερέων του Οικουμενικού Πατριαρχείου στο Αρχείο του Υπουργείου Εξωτερικών της Βρετανίας.

3. Στην *πρώτη* στήλη καταγράφεται η ημερομηνία του τεύχους της δωρεάς, στη *δεύτερη* ο τόμος, το έτος έκδοσης, το τεύχος και η σελίδα όπου είναι δημοσιευμένη.

4. Στην *τρίτη* στήλη τοποθετείται το όνομα του δωρητή, αν είναι μητροπολίτης και το όνομα της μητρόπολης, δυστυχώς δεν ήταν δυνατόν να ευρεθούν τα ονόματα των μητροπολιτών του έτους 1854, αλλά μάλλον είναι απίθανο ή υπάρχουν μικρές πιθανότητες να ταυτίζονται με τα έτη 1894 - 1896. Τα επίθετα των επώνυμων δωρητών υπογραμμίζονται για να διαφοροποιηθούν από το σύνολο των καταγραφών. Σε μια μόνο περίπτωση δηλώνεται επαγγελματική ιδιότητα και τόπος διαμονής, που τοποθετείται εντός παρένθεσης. Επίσης, αν ο δωρητής δίδει το ποσό δια χειρός κάποιου άλλου προσώπου καταγράφεται και αυτό σε παρένθεση. Με μαύρα γράμματα τονίζεται η δωρεά της ελληνικής και οθωμανικής κυβέρνησης, όπως και της Εκκλησίας της Ρωσίας και των διαφόρων δωρητών από την Ελλάδα, δια χειρός του Μητροπολίτη Αθηνών. Η διαφορά μεταξύ τους είναι ότι η δεύτερη και τρίτη χορηγία ήταν εν γένει για τους ορθόδοξους ναούς και τα σχολεία της Πόλης και για αυτό το λόγο τοποθετήθηκαν εντός αγκύλης, όπως και το όνομα του εθνικού ευεργέτη, διότι όταν δημοσιεύεται η δωρεά δεν επιθυμεί την ανακοίνωση του ονόματος του. Επίσης σε αγκύλες τοποθετήθηκαν διευκρινιστικά μερικά ονόματα Νομών, που διευκολύνουν στην κατανόηση ενός άγνωστου σήμερα ονόματος χωριού.

5. Στην *τέταρτη* και *πέμπτη* στήλη, αναγράφονται τα ποσά και τα είδη των νομισμάτων. Τέλος στην *έκτη* στήλη δημοσιεύονται, για λόγους σύγκρισης, τα ποσά που έδωσαν οι μητροπολίτες του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως και δημοσιεύονται από τον Σωτήρη Βαρναλίδη, «Ένα ανέκδοτο “κατάστιχο” των ετήσιων εισφορών της ολομελείας των Αρχιερέων του Οικουμενικού Πατριαρχείου για την συντήρηση της Ιεράς Θεολογικής Σχολής της Χάλκης του έτους 1854» (*Επιστημονική Παρουσία Εστίας Θεολόγων Χάλκης*, τομ. Δ', Αθήνα 1997, σ. 153-164). Στην πραγματικότητα μόνο 31 μητροπολίτες δίνουν ατομική εισφορά το 1894, οι άλλοι τρεις δεν δίνουν εξ ιδίων πόρων, αλ-

λά συλλέγουν από τους μοναχούς και τους κατοίκους, που βρίσκονται στην επικράτεια τους, έτσι τα ποσά του 1854 για αυτές τις τρεις μητροπόλεις τοποθετούνται σε αγκύλη δηλώνοντας το γεγονός μόνον αυτό καθ' εαυτό, και όχι για λόγους σύγκρισης. Ο 35ος αρχιερέας είναι ο Πατριάρχης Άνθιμος ΣΤ' (δεύτερη πατριαρχία του), οι υπόλοιποι 81 (αν δεχθούμε ότι δεν υπήρξαν αλλαγές στα ονόματα των μητροπόλεων αυτά τα 40 έτη) δεν έδειξαν την διάθεση να βοηθήσουν την ανέγερση της Σχολής. Αξίζει να σημειωθεί ότι έχουμε 50 ονόματα ανώτερων κληρικών της Ορθοδόξου εκκλησίας, έναντι 22 επωνύμων ομογενών της Πόλης και της διασποράς, 15 Μονών, και 3 καταγραφές ανώνυμων κατώτερων κληρικών (ιερείς) από ισάριθμες επαρχίες του Οικουμενικού Θρόνου.

6. Τα ποσά κειμένονται από 10.000 οθωμανικές λίρες του Παύλου Στεφάνου Σκυλίτση μέχρι 30 γρόσια, δωρεά κατοίκων ενός χωριού. Καταγράφονται έξι διαφορετικού τύπου νομίσματα και μια δωρεά σε είδος φαγώσιμου προϊόντος (σταφίδες). Ήταν παρακινδυνευμένο να μετατρέψουμε τα ξένα νομίσματα σε ισοτιμία οθωμανικών λιρών και να βγάλουμε ένα αθροιστικό ποσό. Έχουν εξαχθεί τα μερικά σύνολα των ομοειδών νομισμάτων στους Πίνακες 2α και 2β και μετατράπηκαν μόνο τα γρόσια και οι δραχμές σε λίρες (Πιν. 2α), βάσει των συναλλαγματικών ισοτιμιών που δημοσιεύει ο Μιχάλης Ρηγίνος, *Η κίνηση των συναλλαγμάτων και των νομισμάτων στις Ελληνικές Αγορές, 1856-1912*, ΜΙΕΤ, Αθήνα 1997, σ.σ. 66-68 και 221-222.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Αθανάσιος Παπάς, Μητροπολίτης Ηλιουπόλεως και Θείρων, «Πίνακες με θέμα το "Λόφο της Ελπίδος"», *Επιστημονική Παρουσία Εστίας Θεολόγων Χάλκης*, τόμος Γ, Αθήνα 1994, σ. 3-19.

2. Σωτήρης Βαρναλίδης, «Ανέκδοτο σημείωμα για την οικοδομή της πέτρινης βιβλιοθήκης της Ιεράς Θεολογικής Σχολής Χάλκης κατά το έτος 1853», *Επιστημονική Παρουσία Εστίας Θεολόγων Χάλκης*, τόμος Γ, Αθήνα 1994, σ. 103-108.

3. Ακύλας Μήλλας, *Η Χάλκη των Πριγκιπωνήσων*, εκδ. Έκδοση Συλλόγου Ιστορικής και Λαογραφικής Έρευνας η Μνημοσύνη, Αθήνα 1984, σ. 331-333.

4. Σκαρλάτος Βυζάντιος, *Κωνσταντινούπολις*, τ. Β', Αθήνα 1862, σ. 303, ημερομηνία που αναγράφει και ο Μήλλας, *ό.π.* 1, σ. 331. Ο Απόστολος Γλαβίνας, «Η Μονή της Αγίας Τριάδος Χάλκης», *Επιστημονική Παρουσία Εστίας Θεολόγων Χάλκης*, τόμος Δ', Αθήνα 1997, σ. 265 αναφέρει το 1540 ως έτος ανακαίνισης καθώς και την δεύτερη ανακαίνιση το 1772, σ. 268.

ΤΟ ΚΤΙΡΙΟ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΣΤΗΝ ΧΑΛΚΗ

5. Αρσιτείδης Πασαδαίος, *Ιερά Θεολογική Σχολή Χάλκης. Ιστορία, αρχιτεκτονική*, έκδοση Ιεράς Μητροπόλεως Ελβετίας, Αθήνα 1987, σ. 67.

6. Απομνημονεύματα του αρχιμανδρίτου Γερμανού Γρηγορά, *Η εν Χάλκη Θεολογική Σχολή*, Αλεξάνδρεια 1907, σ. 124.

7. *ό.π.* 5, σ. 68.

8. *ό.π.* 5, σ. 70-72.

9. Χρήστος Τσούβαλης, «Οι σχολάρχες της Ιεράς Θεολογικής Σχολής της Χάλκης», *Η Θεολογική Σχολή της Χάλκης. Τα μαθήματα και οι δάσκαλοι*, εκδ. Σύνδεσμος των εν Αθήναις Μεγαλοσχιολιτών, Αθήνα 2002, σ. 89-90.

10. Σάρδεων Γερμανός, «Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Γερμανός Δ'», *Ορθοδοξία*, τόμος ΣΤ, τ. 69 (Σεπτέμβριος 1931), σ. 521-530.

11. Δ. Π. Πασχάλης, σχετικό λήμμα στην *MEE* του Π. Δρανδάκη, τ. ΙΒ', εκδ. οργάνισμός «Ο Φοίνιξ», χ.χ., σ. 529. Ο Βασίλειος Σταυρίδης, στο *Ιστορία του Οικουμενικού Πατριαρχείου (1453-σήμερον)*, αφοι Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1987, σ. 54.

12. *ό.π.* 10, στο τ. 71 (Νοέμβριος 1931), σ. 631, υπ. 114.

13. *ό.π.* 5, σ. 221.

14. Σ. Ι. Βουτυράς, «Ο Πατριάρχης Γερμανός», *Χρόνος ημερολόγιον του έτους 1869*, [εκδ.] του Π. Βαφειάδου, Κωνσταντινούπολη 1868, σ. 78, υπ. (α).

15. Ξενοφών Δ. Μογέ, *Η εν Χάλκη Ελληνοεμπορική Σχολή*, Κωνσταντινούπολη 1875, σ. 18.

16. Η Afife Batur στο άρθρο της «Ένα μικρό ιστορικό του Τάσκιολα» (Tasquisla için küçük bir tarih) στο *Τιμητικό Τόμο για τον Καθηγητή Ντογάν Κουμπάν (Prof. Doğan Kuban'a armağan)*, Ιστανμπούλ, Egen, 1996, σ. 117-123, παραπέμπει στην εφημερίδα *Journal de Constantinople* της 14.9. 1848 και 17.8.1861. Στο ίδιο κείμενο περιγράφεται ότι, το 1849, αποφασίζεται η αλλαγή χρήσης του ως κτίριο στρατώνα, με την επωνυμία Μετζι-ντιγέ (κατά το όνομα του ιδρυτού σουλτάνου), προσθέτοντας έναν όροφο στο κτίριο και από δύο ορόφους στους 4 γωνιακούς του πύργους, χωρίς να γνωρίζουμε τα αίτια της αλλαγής, την ημερομηνία αποπεράτωσης και την πιθανή αλλαγή του αρχιτέκτονα. Το 1861, μετά τον Κριμαϊκό Πόλεμο, είχε μετατραπεί σε νοσοκομείο Γάλλων στρατιωτών και μετά τον θάνατο του Μετζιτ επισκευάσθηκε ριζικά από τον Αμπντούλ-Αζίζ. Το κτίριο του Τάσκιολα υπέστη ζημιές από το σεισμό του 1894 και τις επισκευές ανέλαβε ο φημισμένος Ιταλός αρχιτέκτων Ραυμόνδο Ντ' Αρόνκο.

17. *ό.π.* 3, σ. 196. Ο Μήλλας γράφει ότι «μια ελαιογραφία του κισλά (στρατώνα) αυτού υπάρχει ακόμα στην αίθουσα της εισόδου του πύργου», δεν ξέρουμε αν διατηρείται μέχρι σήμερα.

18. Η επιγραφή που βρίσκεται πάνω από την κύρια είσοδο της σχολής, δημοσιεύεται από τον Σάρδεων Γερμανό, *ό.π.* 7, σ. 670 και αποτυπώνεται από τον Αρσιτεΐδη Πασαδαίο, *ό.π.* 5, σ. 217, έχει ως εξής:

ΙΔΜΟΣΥΝΗ ΧΑΡΙΕΝΘ ΟΝ ΕΔΕΙΜΑΤΟ ΠΡΟΣΘΕΝ ΟΜΙΛΟΣ
ΑΡΧΙΘΥΤΩΝ ΔΙΟΣ ΝΗΟΝ ΕΠΟΥΡΑΝΙΗ
ΓΑΣ ΕΛΕΛΙΖΟΜΕΝΑΣ ΕΡΙΠΟΝΤ' ΑΥ ΕΝΝΕΣΙΗΣΙΝ
ΕΙΣΑΤ' ΑΡΕΙΟΝ ΕΗΣ, ΗΨ ΑΝΗΡ ΚΡΑΔΙΗΣ
ΠΑΥΛΟΣ ΖΑΝΝΕΩ ΥΙΟΣ ΕΠΙΚΛΗΣΙΝ ΣΤΕΦΑΝΩΒΙΚ
ΜΗΤΡΙ ΦΕΡΩΝ ΙΕΡΑ ΘΑΛΛΟΣ ΕΣΚΕ ΧΑΡΙΝ
ΚΥΜΕΣ ΕΠΟΥΡΑΝΙΗΣ ΟΣΣΟΙ ΤΑΔΕ ΔΩΜΑΤΑ ΜΟΥΣΗΣ

ΝΑΙΕΘ' ΕΚΗΤΙ ΠΟΘΟΝ ΦΕΡΒΕΤ' ΊΣΟΝ ΣΟΦΗΗΣ
ΕΝ ΕΤΕΙ ΣΩΤΗΡΙΩ 1896

19. Επιστολή του φιλογενεστάτου Παύλου Στεφάνοβικ προς την Α. Θ. Παναγιώτητα», *Εκκλησιαστική Αλήθεια*, τ. 20, έτος ΙΣΤ', αρ. τ. 33 (11.10.1896), σ. 266. «Εάν συναινώσιν, αναδέχομαι την ολικήν δαπάνην της οικοδομής επί μόνω τω όρω ότι ουδεμία ειδική μείνεια του ονόματος μου ως ιδρυτού γενήσεται, αλλ' η οικοδομή θεωρηθήσεται ως απόρροια πάντων των συμβαλόντων και του γενικού εράνου του Γένους από τας ευχάς, ευλογίας και οδηγίας της Υ. Θ. Παναγιότητος». Συνημμένα, στο *Παράρτημα 1*, δίνουμε πίνακα των δωρεών, όπως δημοσιεύθηκαν στους τόμους 180-200 του περιοδικού *Εκκλησιαστική Αλήθεια*.

20. ό.π. 6, σ. 137, αναφέρει αυτολεξεί, «αλλά δυστυχώς ο αρχιτέκτων Φωτιάδης, δώδεκα περίπου χιλιάδας λιρών οθωμανικών δαπάνησας, ουδ' επιστεγάσαι το κτίριον ίσχυεν, εφ ω δικαίως αγανακτήσας ο εν Ευρώπη τότε απουσιάζων Π. Στεφάνοβικ ενετείλατο τω καλώ κι αγαθώ ομογενεί Αντωνίω Μάγκω ίνα παύση τον αρχιτέκτονα και την εξακολουθήσιν της εργασίας».

21. ό.π. 5, σ. 79.

22. ό.π. 6, σ. 138-139.

23. ό.π. 5, σ. 78. Ο Πέτρος Αδαμαντίδης (Pierre Adamandides) καταγράφεται στον εμπορικό οδηγό της Κωνσταντινούπολης *Annuaire Oriental*, μεταξύ 1883-1889 και μάλλον ήταν πατέρας του Βίκτορα Αδαμαντίδη (1880-1948), απόφοιτου της Ecole Special d'Architecture του Παρισιού το 1900 και από τους πρωτεργάτες της δημιουργίας επαγγελματικού σωματείου αρχιτεκτόνων στην Κωνσταντινούπολη το 1929, βλ. Şevket Balmumcu: «Viktor Adaman» (νεκρολογία), περιοδικό *Arkitekt*, τ. 2, Φεβρουάριος 1948, σ. 46 - 47. Για περισσότερα βιογραφικά στοιχεία και φωτογραφία του, βλ. Σάββα Τσιλένη, «Οι Έλληνες αρχιτέκτονες της Κωνσταντινούπολης το πρώτο μισό του 20ου αιώνα». Εκλαϊκευμένες ομιλίες με θέμα *Τα επαγγέλματα των Ρωμών στην Πόλη*, Σύνδεσμος των εν Αθήναις Μεγαλοσχιολιτών, Αθήνα 2001, σ. 64- 129.

24. Για τον εν λόγω αρχιτέκτονα, βλ. Σάββας Τσιλένης, «Ρωμοί αρχιτέκτονες παρά τη Υψηλή Πύλη», Πρακτικά Γ' επιστημονικής ημερίδας με θέμα *Ρωμοί στην υπηρεσία της Υψηλής Πύλης*, Εταιρεία Μελέτης της καθ' ημάς Ανατολής, Αθήνα 2002, σ. 183-236.

25. Για τη ζωή και το έργο του Κωνσταντίνου Δημάδη, βλ. Σ. Τσιλένης, «Το κτίριο της Μεγάλης του Γένους Σχολής και ο δημιουργός της Κ. Δημάδης», *Πρακτικά της τέταρτης επιστημονικής ημερίδας: Η Πατριαρχική Μεγάλη του Γένους Σχολής*, Εταιρεία Μελέτης της καθ' ημάς Ανατολής, Αθήνα 2004, σ. 323-366.

26. Για τη ζωή και το έργο του Αχλλέα Καμπανάκη (1855-1921), αδελφού του Πάτροκλου, γνωρίζουμε λίγα στοιχεία από την Καίρειο Βιβλιοθήκη της Άνδρου, από όπου ήταν η καταγωγή τους. Γεννήθηκε και πέθανε στην Αθήνα. Το 1878 πήγε στην Κωνσταντινούπολη, όπου επαγγέλετο τον καθηγητή των Φυσικομαθηματικών, διηύθυνε τη Ζαρίφειο Σχολή των Θεραπειών. Το 1880 μετέβη στην Αθήνα και γράφηκε στον κλάδο της Αρχιτεκτονικής του Πολυτεχνείου, από όπου απεφοίτησε το 1884, πρώτος της Σχολής. Τελικά εγκαταστάθηκε στη Θεσσαλονίκη, διότι διορίσθηκε πρώτος μηχανικός της Δημαρχίας και ανοικοδόμησε πολλά κτίρια, μεταξύ των οποίων τα Παπάφεια σχολεία, νοσοκομείο και το Μητροπολιτικό ναό. Η Θ. Μαντοπούλου Παναγιωτοπούλου στο *Το κτιριακό συγκρότημα της Μητρόπολης Θεσσαλονίκης*, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη 1985, γράφει ότι το 1890 αναλαμβάνει την επίβλεψη του ναού, που κτίζεται

με χορηγία του Ανδρέα Συγγρού και σχέδια του Τοίλλερ, μέχρι τον Αύγουστο του 1891. Από τον *Ανατολικό Αστέρα* μαθαίνουμε ότι ο Συγγρός με τον Τοίλλερ επισκέπτονται το Σεπτέμβριο του 1890 την πόλη και επιθεωρούν τον ερειπωθέντα ναό από την πυρκαγιά (19.9.1890, αρ. 51, σ. 401). Η Κοινότητα τον κατηγορεί για ελλιπή εποπτεία και έτσι αναχωρεί για την Πόλη οριστικά. Αργότερα συνεργάζεται με τον Πάτροκλο στην ανέγερση του μητροπολιτικού ναού του Καΐρου, τον Άγιο Κωνσταντίνο και Ελένη, που ξεκινά το 1906 και αποπερατώνεται το 1925. Για την όψη του ναού και την φιλοσοφία του δημιουργού, βλ. Σάββα Τσιλένη, *ό.π.* 23.

27. Το όνομα του Αλεξ. Ν. Κακουλίδη, αναγράφεται ως αρχιτέκτων, στον εμπορικό οδηγό της Κωνσταντινούπολης *Annuaire Oriental* από το 1896 ως το 1922. Δεν έχουμε κάποιο άλλο βιογραφικό στοιχείο.

28. Εφ. *Ανατολικός Αστήρ*, 4.2.1890, αρ. 20, σ. 157, εφεξής όλα στη στήλη «Εκκλησιαστικά». Από την ίδια εφημερίδα μαθαίνουμε ότι η συντεχνία ομογενών ξυλεμπόρων χορηγεί δωρεάν την απαιτούμενη προς κάλυψη του μαρμάρινου δαπέδου του ναού ξυλεία (11.4.1890, αρ. 28, σ. 218), άρα είχαν αρχίσει οι προετοιμασίες για τις οικοδομικές εργασίες και έτσι ανεβαίνουν στη Χάλκη, «οι σεβάσμι. Έφοροι μητροπολίται Ηρακλείας, Σηλυβρίας και Σιανίου, όπως συσκεφθώσι μετά αρχιτεκτόνων περή της εν τη σχολή μελετωμένης επισκευής» (18.4.1890, αρ. 29, σ. 227) και ότι «ο προϋπολογισμός της γεννησομένης δαπάνης δια την ανοικοδόμησιν της νοτίου πλευράς ανέρχεται περίπου εις 5.000 λιρών, άρξεται δε περί τα μέσα Μαΐου» (25.4.1890, αρ. 30, σ. 234). Ο θεμέλιος λίθος τίθεται στις 15 Ιουλίου 1890 (25.7.1890, αρ. 43, σ. 339) και δημοσιεύεται η επιγραφή: «Επί βασιλείας Σουλτάν Αβδούλ Χαμίτ χαν του Β', πατριαρχεύοντος Διονυσίου Ε' του από Αδριανουπόλεως, εφορευόντων των σεβασμ. Μητροπολιτών Ηρακλείας Γερμανού, Σηλυβρίας Γερμανού, Σισανίου Αθανασίου και Μογελάνων Καλλινίκων δε του αρχιμανδρίτου Γερμανού Γρηγορά... υπό των αρχιτεκτόνων Βασιλάκη Ιωαννίδου και Πέτρου Αδαμαντίδου ανηγήρθη η νότιος αύτη πλευρά, αναλώμασι της υπό τον οικουμ. Θρόνον ιεραρχίας, εν έτει αω., μηνί ιουνίω ινδικτιώνος Γ'». Το περιεργό είναι ότι ο Πασαδαΐος, δεν αναφέρει ως «κατασκευαστή», τον Ιωαννίδη εφένδη, αλλά ως χορηγό, βλ. *ό.π.* 5, σ. 65, υπ. 175, όπου γράφει, «Στην οικοδόμηση της νότιας πτέρυγας συνεισέφερε και ο Βασιλάκης εφέντης Ιωαννίδης, προσφέροντας μάρμαρα, για την κλίμακα της δυτικής πτέρυγας, και δέκα μαρμάρινες κολώνες. Επίσης ο εργολάβος Π. Αδαμαντίδης χάρισε στη σχολή το υπόλοιπο που είχε να παίρνει για την δαπάνη που αντιστοιχούσε στην αίθουσα εξετάσεων.»

29. Αποστόλου Μέξη, *Η εν Χάλκη Ιερά Θεολογική Σχολή. Ιστορικά σημειώματα*, τομ. Α', Κωνσταντινούπολη, 1935, σ. 128.

30. *ό.π.* 14, σ. 77.

31. *ό.π.* 5, σ. 33.

32. *ό.π.* 6, σ. 37.

33. *ό.π.* 10, στο τ. 71 (Νοέμβριος 1931), σ. 626.

34. *ό.π.* 7, στο Ε' κεφ. με τίτλο «Απομνημονεύματα Γερμανού Δ'», σ. 670-676.

35. Ο Νεζάτ Γκιουλέν, *Η Χάλκη (Heybeliada)*, χ.ε., İstanbul 1982, σ. 104, μεταφέρει από το βιβλίο του Απόστολου Μέξη, *ό.π.* 29, την ίδια ιστορία με περισσότερες λεπτομέρειες των γεγονότων, χωρίς να κάνει καμία μνεία για τα πρόσωπα που πρωταγωνιστούν από την πλευρά του οθωμανικού κράτους και μάλιστα τοποθετεί τα ονόματα εντός εισαγωγικών σαν να αμφισβητεί την ύπαρξη τους ή την ορθή απόδοσή τους. Έτσι δεν γνωρίζουμε ποιος ήταν ο Sarıbey, που παίζει το ρόλο του ενδιάμεσου μεσολαβητή με την Υψηλή Πύλη. Πάντως και οι δύο συγγραφείς της ιστορίας της Σχολής, δηλ. και ο Σάρδεωv

Γερμανός και ο Μέξης, με 2 χρόνια διαφορά -στην πραγματικότητα, διότι ο πρώτος τόμος του Μέξη έχει ως έτος έκδοσης στο εσώφυλλο 1933 (ενώ στο εξώφυλλο 1935)- αντλούν την αφήγηση από την δημοσίευση του Σ. Ι. Βουτυρά, *ό.π.* 14.

36. Παραθαλάσσιο χωριό απέναντι από την Χάλκη στην ασιατική ακτή, που σήμερα ονομάζεται Κάρταλ.

37. Ο Γερμανός Γρηγοράς αποδίδει την πληροφορία στον Κωνσταντίνο Τυπάλδο, πρώτο Σχολάρχη της Σχολής, σ. 39. Μάλιστα αναφέρει ότι κατά την διάρκεια της διακοπής το εργοτάξιο επισκέφθηκαν οι πρεσβευτές της Αγγλίας, λόρδος Κάνινγκ, και της Ρωσίας, Τίτοφ, κατ' ιδίαν έκαστος. Αυτό που δεν μας αναφέρει ο Σχολάρχης Γρηγοράς, αλλά το διηγείται ο Πατριάρχης, είναι ότι ο Κάνινγκ ρώτησε τον ηγούμενο, γιατί δεν εργαζόνταν οι κτήστες, και όταν αυτός του απάντησε ότι με ανωτέρα διαταγή διακόπηκαν οι εργασίες, τότε φαίνεται να απάντησε ο πρεσβευτής «ρωμαίικες δουλιές, ρωμαίικα κεφάλια» (*ό.π.* 14, σ. 79). Αλλά ως παρακολουθήσουμε τον Γρηγορά: «Εν τούτοις μετά πολλές αντεγκλήσεις, διαιρέσεις επικινδύνους, συκοφαντίας (εξ οικείων πάντοτε) -ων η λεπτομερής αναγραφή αίσχος εμποιεί πρώτιστα εις τους εργάτας και χαλκοίς των τοιούτων, και δεύτερον εις το έθνος εις ο ανήκουσιν ούτοι δια τα επαίσχυντα τέκνα άτινα έχει εν τους κόλπους αυτού, - το κτίριον συνετελέσθη και ητοιμάσθη.», *ό.π.* 6, σ. 39.

38. Χρήστος Καρδαράς, *Ιωακείμ Γ- Χαρ. Τρικούπης. Η αντιπαράθεση, Τροχαλία, Αθήνα 1998* και Μητροπολίτου Μύρων Δρα Χρυσοστόμου Καλαϊτζή, *Γεγονότα επί των δύο πατριαρχιών Ιωακείμ του Γ*, εκδόσεις Μητροπόλεως Μύρων 3, χ.τ. 2005, ιδιαίτερα το 2ο κεφ. «Το ζήτημα της διείσδυσης των Ρώσων στο Άγιο Όρος», σ. 33-62.

39. *ό.π.* 6, σ. 39 καθώς *ό.π.* 14, σ. 78, υπ. (β).

40. *ό.π.* 14, σ. 78.

41. *ό.π.* 14, σ. 79. Ακριβώς το τμήμα αυτό είναι διατυπωμένο ως εξής: «...αλλ' ημείς φλεγόμενοι υπό του ζήλου, θάρρει τε της διαρκούς ευλαβείας μας και αφοσιώσεως εις την βοήθειαν της Αγίας Τριάδος, διετάξαμεν τω αρχιτέκτονι την έναρξιν και του επιλοίτου μέρους, άμα δε ηρξάμεθα τούτου μάς εμπόδισαν πάλιν, αλλά δια παρακλησεων και δόσεων μεγάλων εξ ιδίων χρημάτων μας ελάβομεν και αυθίς την άδειαν.»

42. Κωνσταντίνος Σβολόπουλος, *Κωνσταντινούπολη, 1856-1908, η ακμή του ελληνισμού*, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1994.

43. Βασίλειος, Σταυρίδης, *Οι Οικουμενικοί Πατριάρχαι 1860 - σήμερα*, τόμος Α'- Ιστορία, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη 1977, 341-350. Τροποποιήθηκαν, αναθεωρήθηκαν και εκδόθηκαν νέοι κανονισμοί σε διάφορα ιδρύματα, αλλά ταυτόχρονα μπήκαν οι βάσεις για την τουρκόφωνη παιδεία στα ελληνορθόδοξα σχολεία. Μαζί με το θέμα των σχολείων, όπου καθορίστηκε ο τρόπος ίδρυσης και λειτουργίας των νέων εκπαιδευτηρίων, ρυθμίστηκε και η διδασκαλία της οθωμανικής γλώσσας.

44. Σ. Τσιλένης, «Το κτίριο της Μεγάλης του Γένους Σχολής και ο δημιουργός του Κωνσταντίνος Δημάδης», *Πρακτικά ημερίδας Πατριαρχική Μεγάλη του Γένους Σχολή. Ιστορία και προσφορά*, Εταιρεία Μελέτης της καθ' ημάς Ανατολής, Αθήνα 2004, σ. 341.

45. [Αωνύμου], «Θεολογική Σχολή Χάλκης», *Εκκλησιαστική Αλήθεια*, τ. 18ος, ετ. ΙΔ', αρ. 23 (12.8.1894), 177 και «Εκθέσεις αρχιτεκτόνων περί της παρούσης καταστάσεως της εν Χάλκη Ιεράς Θεολογικής Σχολής», 178-181. Η επιτροπή των αρχιτεκτόνων αποτελείται από τους Π. Δ. Μείμαριδη, Φ. Ε. Μαυρογορδάτο, Μ. Βλασιάδη, Α. Κακουλίδη, Π. Δ. Φωτιάδη και Πάτροκλο Καμπανάκη. Οι τρεις τελευταίοι ήταν υπέρ της ολικής κατεδάφισης (βλ. συν. 2η έκθεση στο ίδιο τεύχος).

46. Ξανακτίεται αργότερα από το αρχιτέκτονα Νικόλαο Δημάδη, βλ. Τσιλένης

ΤΟ ΚΤΙΡΙΟ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΣΤΗΝ ΧΑΛΚΗ

Σάββας, «Η Μεγάλη του Γένους Σχολή στην Κωνσταντινούπολη και ο αρχιτέκτονας της Κωνσταντίνος Δημάδης», περιοδικό *The world of Buildings*, τ. 16, Ιούλιος 1998, 100-112.

47. *Επιθεώρησις Νεολόγων*,

48. *ό.π.* 44 τ. 18^{ος}, ετ. ΙΔ', τ. 20 (22.7.1894), σ. 152.

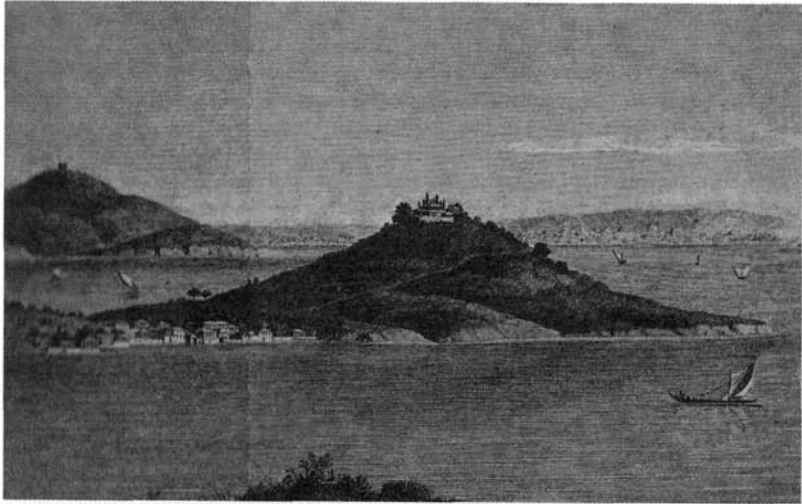
49. *ό.π.* 44, τ. 18^{ος}, ετ. ΙΔ', τ. 23 (12.8.1894), σ. 177-9.

50. Ακύλας Μήλλας, *Σφραγίδες Μητροπόλεων Χαλκηδόνας – Δέρκων*, Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, Αθήνα 2000, σ. 206

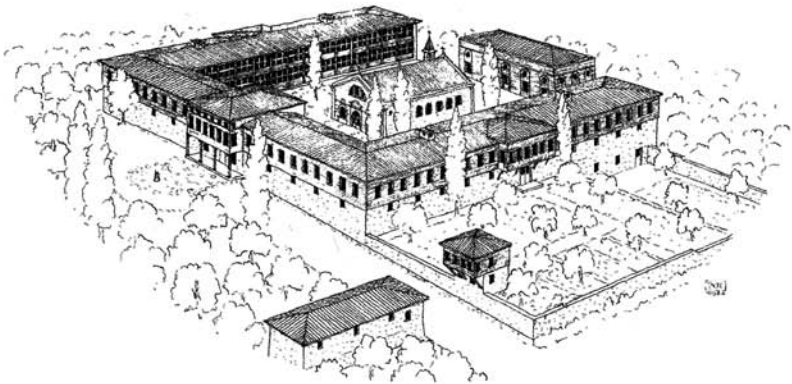
51. Βρίσκεται στο αρχείο Φωτιάδη στο ΚΜΣ.

52. *ό.π.* 5.

53. Ε. Π. Παπανούτσος, «Η Θεολογική Σχολή της Χάλκης», εφ. *Το Βήμα*, 30.3.1950. Αναδημοσιεύεται στο *Περικλής Φωτιάδης, μια λησμονημένη φυσιογνωμία*, Αθήνα 1953 (επιμέλεια έκδοσης Γ. Χ. Αγγελίδης), σ. 31.

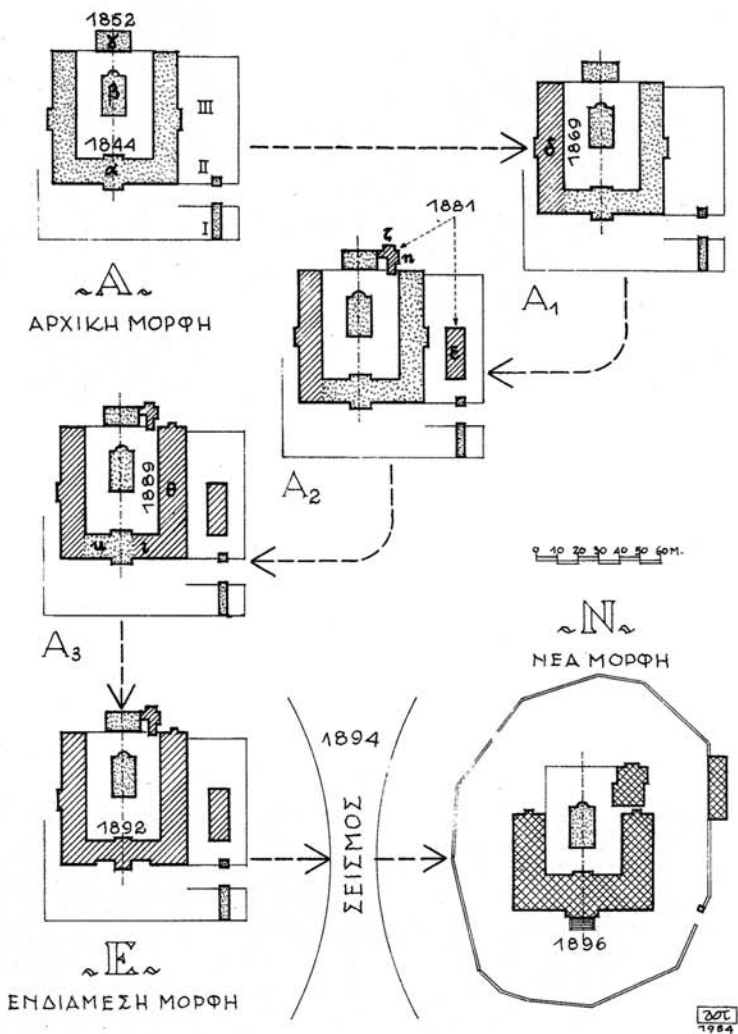

*Χαρακτικό της Χάλκης και στο βάθος η Αντιγόνη από την Πρίγκηπο
σε σχέδιο του Α. Meeling, 1815.
Στην κορυφή του λόφου διακρίνεται το κτίριο της μονής της Αγίας Τριάδας.*

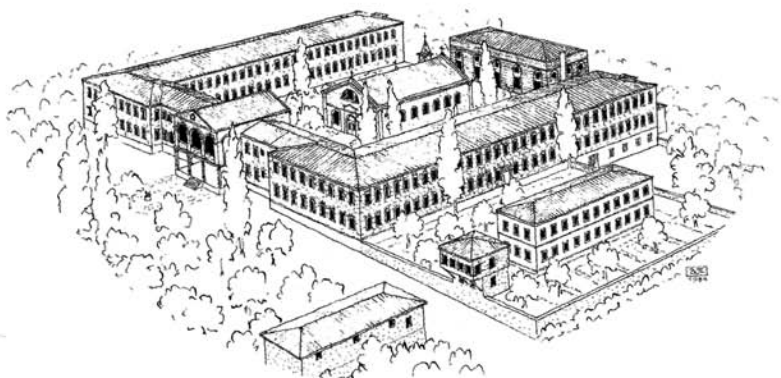

Αναπαράσταση αρχικής μορφής του κτιρίου, σύμφωνα με τον Α. Πασαδαίο.

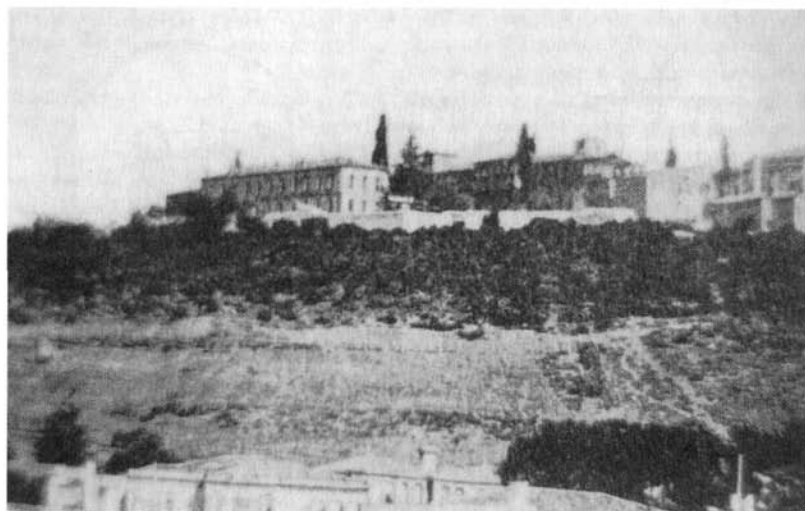
ΤΟ ΚΤΙΡΙΟ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΣΤΗΝ ΧΑΛΚΗ

Τα διαδοχικά στάδια κατασκευής του κτιρίου, σύμφωνα με τον Α. Πασαδαίο.

Αναπαράσταση ενδιάμεσης μορφής του κτιρίου, σύμφωνα με τον Α. Πασαδαίο.

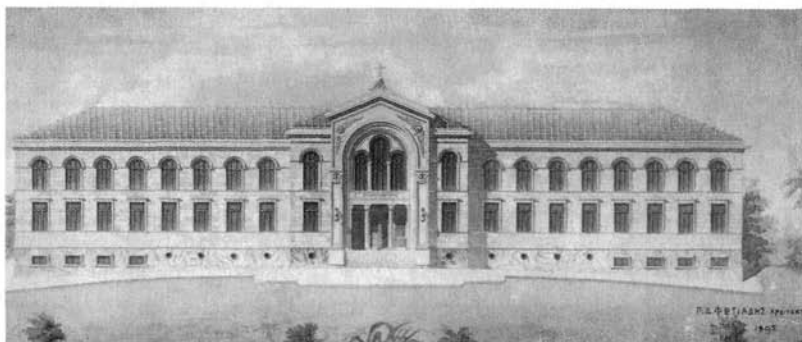

Φωτογραφία του παλαιού κτιρίου της Σχολής, πριν το σεισμό του 1894.

ΤΟ ΚΤΙΡΙΟ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΣΤΗΝ ΧΑΛΚΗ

Χαρακτικό της κατεστραμμένης νότιας πτέρυγας που συνοδεύει την έκθεση Δ. Αιγινήτη (Annales de Geographie, 1895).

Όψη της πρόσοψης του αρχιτέκτονα Περικλή Φωτιάδη.

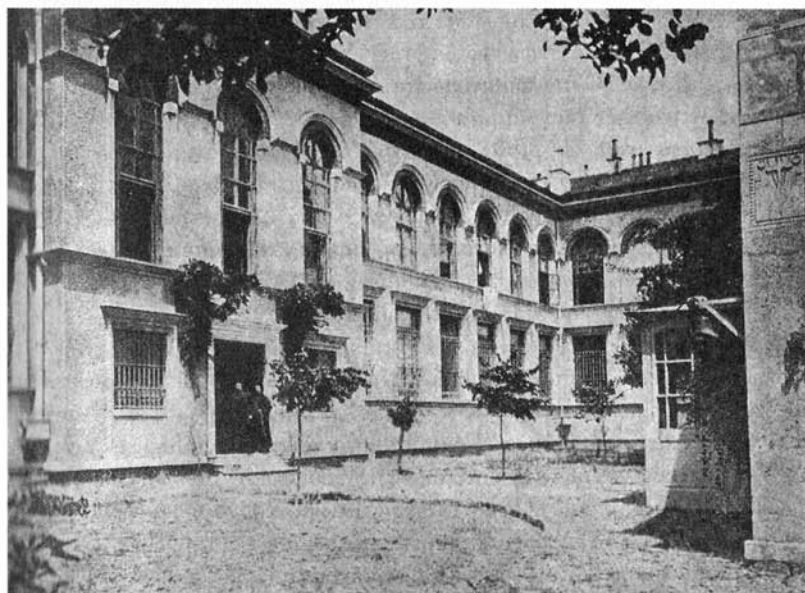

Ο εθνικός ευεργέτης της Σχολής Παύλος Στεφάνοβιτς Σκυλίτσης.

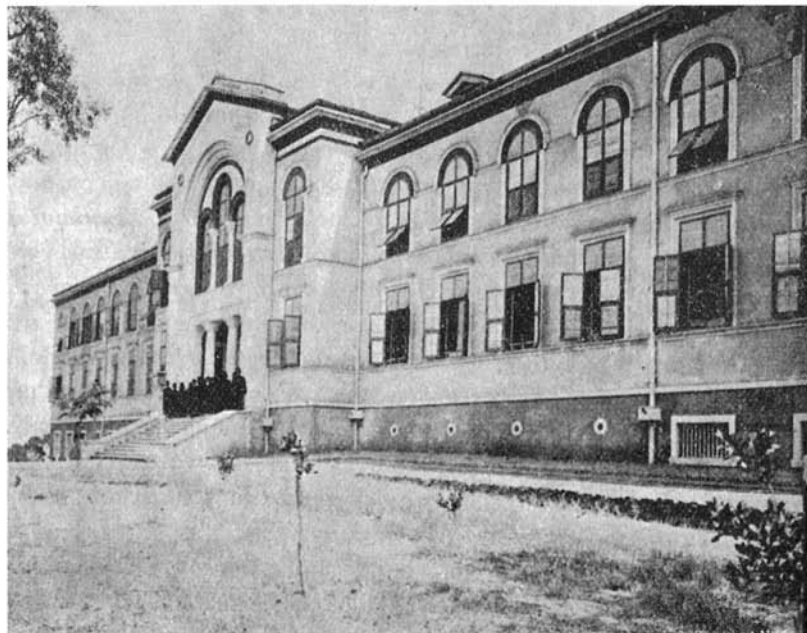
ΤΟ ΚΤΙΡΙΟ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΣΤΗΝ ΧΑΛΚΗ

Φωτογραφία του νέου κτιρίου της Σχολής μετά το σεισμό του 1894, γύρω στο 1900.

Η νέα Σχολή από τη βορειοανατολική πλευρά της εσωτερικής αυλής, από το Ημερολόγιο των Φιλανθρωπικών Καταστημάτων του 1905.

*Η δυτική πλευρά και η κύρια όψη του κτιρίου,
από το ημερολόγιο των Φιλανθρωπικών Καταστημάτων του 1905.*

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΔΩΡΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΗΣ ΧΑΛΚΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΙΛΗΘΕΙΑ, 1894-1896					ΚΑΤΑΣΤΙΧΟ
Ημερ. τευχ.	Τομ./ Ετ./ Τχ./ Σ.	Όνομα Δωρητών	Ποσό	Νόμισμα	1854 (*) σε γρσ.
29.7.1894	18ος ΙΔ' 21/ 162	Θεόδωρος Μαυρογορδάτος	100	οθωμανικές λίρες	
29.7.1894	18ος ΙΔ' 21/ 162	Λοξάνδρα Μαυρογορδάτου	50	οθωμανικές λίρες	
29.7.1894	18ος ΙΔ' 21/ 162	Παντ. Α. Μαυρογορδάτος	55	οθωμανικές λίρες	
12.8.1894	18ος ΙΔ' 23/ 177	Μητροπολίτης Βηρυτιού Γαβριήλ	10	οθωμανικές λίρες	
12.8.1894	18ος ΙΔ' 23/ 177	Κωνσταντίνος Ηλιάσκος	75	οθωμανικές λίρες	
19.8.1894	18ος ΙΔ' 24/ 186	Μητροπολίτης Εφέσου Κωνσταντίνος	30	οθωμανικές λίρες	3000
19.8.1894	18ος ΙΔ' 24/ 186	Μητροπολίτης Ρασκοπρεσρένης Μελέτιος	20	εικοσάφραγκα χρ.	700
26.8.1894	18ος ΙΔ' 25/ 194	Δημήτριος Κοντόπουλος (δια Κ. Πετρίδου)	150	οθωμανικές λίρες	
26.8.1894	18ος ΙΔ' 25/ 194	Γ. Μιχαήλ	100	φράγκα χρυσά	
2.9.1894	18ος ΙΔ' 26/ 202	Ζαννής & Βίκτωρ Συναδινός	100	εικοσάφραγκα χρ.	
9.9.1894	18ος ΙΔ' 27/ 210	Στέφανος Ζαφειρόπουλος	500	οθωμανικές λίρες	
9.9.1894	18ος ΙΔ' 27/ 210	Περικλής Ζαρίφης	200	οθωμανικές λίρες	
9.9.1894	18ος ΙΔ' 27/ 210	Αρχιμανδρίτης Λίβερπουλ Νικόλαος Ζερβός	10	αγγλικές λίρες	
9.9.1894	18ος ΙΔ' 27/ 210	Μονή Αγ. Αθανασίου, της Σφίντσας (Κίτρους)	1500	γρόσια	
16.9.1894	18ος ΙΔ' 28/ 217	Μητροπολίτης Κυδωνίας & Αποκορώνων Νικηφόρος	15	εικοσάφραγκα χρ.	600
23.9.1894	18ος ΙΔ' 29/ 225	Ανδρέας Συγγρός	1000	οθωμανικές λίρες	
23.9.1894	18ος ΙΔ' 29/ 225	Φανή Μ. Ζαρίφη & υιοί, Ιωάννης & Θεόδωρος	70	αγγλικές λίρες	
30.9.1894	18ος ΙΔ' 30/ 233	Μητροπολίτης Κρήνης Θεόκλητος	15	εικοσάφραγκα χρ.	1200
30.9.1894	18ος ΙΔ' 30/ 233	Μονή Τιμίου Προδρόμου Σερρών	20	οθωμανικές λίρες	
30.9.1894	18ος ΙΔ' 30/ 233	Αρχιμανδρίτης Κιέβου Μελέτιος	15	εικοσάφραγκα χρ.	
7.10.1894	18ος ΙΔ' 31/ 242	Χρηστάκης Ζωγράφος	7500	φράγκα	
7.10.1894	18ος ΙΔ' 31/ 242	Παύλος Στεφάνοβικ	200	οθωμανικές λίρες	
7.10.1894	18ος ΙΔ' 31/ 242	Ανώνομος έμπορος	10	οθωμανικές λίρες	
22.10.1894	18ος ΙΔ' 33/ 258	Πατριάρχης Ιεροσολύμων Γεράσιμος	500	εικοσάφραγκα χρ.	
22.10.1894	18ος ΙΔ' 33/ 258	Μητροπολίτης Σερρών Γρηγόριος	20	οθωμανικές λίρες	3000
22.10.1894	18ος ΙΔ' 33/ 258	Κοινότης πόλεως Σερρών	21.82	οθωμανικές λίρες	

22.10.1894	18ος/ΙΔ'/33/258	Μητροπολίτης Βιζύης Ιερόθεος	1530	γρόσια	1000
22.10.1894	18ος/ΙΔ'/33/258	Κάτοικοι τμήματος Βαλουκκασερίου της Επαρχίας Κυζίκου	1732	γρόσια	
22.10.1894	18ος/ΙΔ'/33/258	Δημήτριος Μεζίκης	25	οθωμανικές λίρες	
22.10.1894	18ος/ΙΔ'/33/258	Ανόνημος	10	οθωμανικές λίρες	
22.10.1894	18ος/ΙΔ'/33/258	Μονή Ζωοδόχου Πηγής Κρήτης	8	εικοσάφραγκα χρ.	
28.10.1894	18ος/ΙΔ'/34/267	Μονή Αγ. Τριάδος Τσαγκαρόλλας, Κυδωνία Κρήτης	10	εικοσάφραγκα χρ.	
28.10.1894	18ος/ΙΔ'/34/267	Μονή Αγ. Ιωάννου Γκουβερνέτου [σήμερα Μ. Κυρίας των Αγγέλων Γουβερνέτου]	5	εικοσάφραγκα χρ.	
28.10.1894	18ος/ΙΔ'/34/267	Κάτοικοι Χανάμενας επαρχίας Νεοκαισαρείας	799	γρόσια	
28.10.1894	18ος/ΙΔ'/34/267	Μητροπολίτης Νεοκαισαρείας Κωνσταντίος	1000	γρόσια	900
28.10.1894	18ος/ΙΔ'/34/267	Μονή Τιμίου Προδρόμου Βερροίας	270	γρόσια	
28.10.1894	18ος/ΙΔ'/34/267	Μητροπολίτης Γάνου & Χώρας Διονύσιος	5	οθωμανικές λίρες	600
28.10.1894	18ος/ΙΔ'/34/267	Κοινότης Μύρων Λυκίας	144	γρόσια	
28.10.1894	18ος/ΙΔ'/34/267	Ανόνημος (δια Ιωάννου Χατζοπούλου)	300	φράγκα	
4.11.1894	18ος/ΙΔ'/35/280	Μητροπολίτης Μυτιλήνης Μεθόδιος	10	οθωμανικές λίρες	1800
4.11.1894	18ος/ΙΔ'/35/280	Κάτοικοι Αγκύρας	37	οθωμανικές λίρες	
4.11.1894	18ος/ΙΔ'/35/280	Αρχιμανδρίτης Βουδαπέστης Γρηγόριος Γάγος	100	φράγκα	
16.12.1894	18ος/ΙΔ'/41/322	Κάτοικοι εξαρχίας της Μονής Υπεραγίας Θεοτόκου Σουμελάς Τραπεζούντας	2659.75	γρόσια	
16.12.1894	18ος/ΙΔ'/41/322	Κάτοικοι εξαρχίας της Μονής Αγ. Γεωργίου Περιστερεώτα Τραπεζούντας	700	γρόσια	
11.9.1894	18ος/ΙΔ'/36/283	Αρχιμανδρίτης Νέας Υόρκης Καλλίνκος Διλβές	469	γρόσια	
11.9.1894	18ος/ΙΔ'/36/283	Ελληνική ορθόδοξος Κοινότης Νέας Ορλεάνης ΗΠΑ	12	αγγλικές λίρες	
18.11.1894	18ος/ΙΔ'/37/290	Μονές του Αγίου Όρους δια του Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Αθανασίου	500	οθωμανικές λίρες	[2000]
18.11.1894	18ος/ΙΔ'/37/290	Κάτοικοι Εσκι-σεχίρ δια του Μητροπολίτου Αγκύρας Γερασίου	38	οθωμανικές λίρες	[250]
18.11.1894	18ος/ΙΔ'/37/290	Μητροπολίτης Κάσσου & Καρπάθου Σωφρόνιος	600	γρόσια	300
18.11.1894	18ος/ΙΔ'/37/290	Κάτοικοι νήσου Κάσσου	400	γρόσια	
25.11.1894	18ος/ΙΔ'/38/298	Κάτοικοι Μαγχεστρίας [Μάντσεστερ]	62.7	οθωμανικές λίρες	
2.12.1894	18ος/ΙΔ'/39/306	Ελληνική Κυβέρνησις	5000	φράγκα	
2.12.1894	18ος/ΙΔ'/39/306	[Κυβερνητική Κεντρική Επιτροπή υπέρ των ορθοδόξων ναών & σχολών]	[750]	[οθωμανικές λίρες]	
3.2.1895	18ος/ΙΔ'/48/379	Ορθόδοξος Κοινότης Βιέννης και Αρχιμανδρίτης Σεραφείμ Ζερλέντης	1000	φράγκα	

17.2.1895	18ος/ΙΔ'/ 50/ 394	Οικουμενικός Πατριάρχης Άνθιμος Ζ'	250	οθωμανικές λίρες	[Άνθιμος Στ'] 10000
3.3.1895	19ος/ ΙΕ'/ 1/ 1	Ανόνομοι [Πάυλος Στεφάνοβικ Σκυλίτσης]	10000	οθωμανικές λίρες	
3.3.1895	19ος/ ΙΕ'/ 1/ 1 & 2	[Εκκλησία της Ρωσίας, για τους ορθόδοξους ναούς και τα σχολεία της Πόλης]	[3000]	[ρούβλια]	
10.3.1895	19ος/ ΙΕ'/ 2/ 10	Κάτοικοι Φλωρίνης επαρχίας Μογλενών	5	οθωμανικές λίρες	
10.3.1895	19ος/ ΙΕ'/ 2/ 10	Μονή Αγ. Ιωάννου Πρέβελης, Μητροπόλεως Λάμπης Κρήτης	20	εικοσάφραγκα χρ.	
10.3.1895	19ος/ ΙΕ'/ 2/ 10	Μητροπολίτης Λάμπης Ευμένιος	10	εικοσάφραγκα χρ.	
10.3.1895	19ος/ ΙΕ'/ 2/ 10	Κάτοικοι Φάτσας επαρχίας Νεοκαισαρείας	720	γρόσια	
10.3.1895	19ος/ ΙΕ'/ 2/ 10	Κάτοικοι Κοτυαίου επαρχίας Αγκύρας	20	οθωμανικές λίρες	
10.3.1895	19ος/ ΙΕ'/ 2/ 10	Μητροπολίτης Διδυμοτείχου Φυλόθεος	10	οθωμανικές λίρες	1500
10.3.1895	19ος/ ΙΕ'/ 2/ 10	Ιερείς επαρχίας Διδυμοτείχου	2000	γρόσια	
10.3.1895	19ος/ ΙΕ'/ 2/ 10	Κάτοικοι επαρχίας Διδυμοτείχου	2455	γρόσια	
24.3.1895	19ος/ ΙΕ'/ 4/ 27	Κάτοικοι διαφόρων τμημάτων επαρχίας Εφέσου	12071.25	γρόσια	
24.3.1895	19ος/ ΙΕ'/ 4/ 27	Ιερείς επαρχίας Λιτίσης [Μητρόπολις Φιλιππουπόλεως]	330	γρόσια	
24.3.1895	19ος/ ΙΕ'/ 4/ 27	Κάτοικοι της επαρχίας Λιτίσης	319	γρόσια	
14.4.1895	19ος/ ΙΕ'/ 7/ 50 & 51	Κατάλογος δωρητών εξ Ελλάδος δια του Μητροπολίτου Αθηνών Γερμανού	17931.3	δραχμαί	
21.4.1895	19ος/ ΙΕ'/ 8/ 58	Αρχιεπίσκοπος Βελιγραδίου και Μητροπολίτης Σερβίας Μιχαήλ	2500	φράγκα χρυσά	
21.4.1895	19ος/ ΙΕ'/ 8/ 58	Κάτοικοι Κοινότητας Βάρνης δια του Μητροπολίτου Πολυκάρπου	21.75	εικοσάφραγκα χρ.	
5.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 10/ 74	Μητροπολίτης Βάρνης Πολυκάρπος	5	εικοσάφραγκα χρ.	1000
5.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 10/ 74	Κάτοικοι επαρχίας Ικονίου	3000	γρόσια	
5.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 10/ 74	Κάτοικοι επαρχίας Βερροίας και Νιαούσης	1633	γρόσια	
5.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 10/ 74	Μονή του Τιμίου Προδρόμου Βερροίας	270	γρόσια	
5.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 10/ 74	Κάτοικοι κοινοπόλεως Παρθενίου [σαντζάκι Μπόλου] επαρχίας Νεοκαισαρείας	1197	γρόσια	
5.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 10/ 74	Κάτοικοι χωρίου Σεφαλή	80	γρόσια	
5.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 10/ 74	Κάτοικοι χωρίου Αγίου Αντωνίου [Όρνου]	50	γρόσια	
5.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 10/ 74	Κάτοικοι χωρίου Εξενού	165	γρόσια	
5.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 10/ 74	Κάτοικοι χωρίου Ερπαά [Τόκατ]	365	γρόσια	
5.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 10/ 74	Κάτοικοι χωρίου Φερίζ ταγί	234	γρόσια	
5.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 10/ 74	Κάτοικοι χωρίου Χατζή βέη	230	γρόσια	

13.10.1895	19ος/ ΙΕ'/ 33/ 262	Μονή Μουνδών Χίου	984	γρόσια	
13.10.1895	19ος/ ΙΕ'/ 33/ 262	Μονή Βρετού Χίου	94	γρόσια	
13.10.1895	19ος/ ΙΕ'/ 33/ 262	Κάτοικοι πόλεως Χίου	2839,5	γρόσια	
13.10.1895	19ος/ ΙΕ'/ 33/ 262	Κάτοικοι πόλεως Λήμνου δια του Μητροπολίτου Λήμνου Αθανασίου	2300	γρόσια	[600]
13.10.1895	19ος/ ΙΕ'/ 33/ 262	Μητροπολίτης Κασσανδρείας Προκόπιος	1080	γρόσια	700
13.10.1895	19ος/ ΙΕ'/ 33/ 262	Κάτοικοι επαρχίας Κασσανδρείας	1740	γρόσια	
13.10.1895	19ος/ ΙΕ'/ 33/ 262	Μονή Αγίας Λαύρας Αγίου Όρους	40	οθωμανικές λίρες	
27.10.1895	19ος/ ΙΕ'/ 35/ 278	Κωνσταντίνος Σταματάκης (εμπόρος Αλατσατών)	10	στατήρας σταφίδων	
15.12.1895	19ος/ ΙΕ'/ 42/ 335	Μητροπολίτης Ίμβρου Παΐσιος	378	γρόσια	750
15.12.1895	19ος/ ΙΕ'/ 42/ 335	Κάτοικοι επαρχίας Ίμβρου	879	γρόσια	
15.12.1895	19ος/ ΙΕ'/ 42/ 335	Κάτοικοι Λυβησίου και Μάκρης επαρχίας Πισιδίας	777	γρόσια	
26.1.1896	19ος/ ΙΕ'/ 48/ 380	Μοναί Σιμόπετρας & Φιλοθέου Αγίου Όρους	8	οθωμανικές λίρες	
17.2.1896	19ος/ ΙΕ'/ 51/ 404	Μητροπολίτης Αμασειάς Άνθιμος	20	οθωμανικές λίρες	2000
12.4.1896	20ος/ ΙΣΤ'/ 7/ 58	Μονή Παντοκράτορος Αγίου Όρους	7	οθωμανικές λίρες	
12.4.1896	20ος/ ΙΣΤ'/ 7/ 58	Μητροπολίτης Σάμου Γαβριήλ	10	ευκασάφραγκα χρ.	600
12.4.1896	20ος/ ΙΣΤ'/ 7/ 58	Μητροπολίτης Λέρου & Καλύμνου Σωφρόνιος	700	γρόσια	
17.5.1896	20ος/ ΙΣΤ'/ 12/ 98	Μητροπολίτης Χαλκηδόνος Ιωακείμ	1080	γρόσια	1500
14.6.1896	20ος/ ΙΣΤ'/ 16/ 130	Μητροπολίτης Δέρκων Καλλίνικος	10	οθωμανικές λίρες	1500
14.6.1896	20ος/ ΙΣΤ'/ 16/ 130	Μητροπολίτης Καστοριάς Φιλάρετος	5	οθωμανικές λίρες	1500
5.7.1896	20ος/ ΙΣΤ'/ 19/ 154	Μητροπολίτης Μογλενών Ιωαννίκιος	5	οθωμανικές λίρες	1200
19.8.1896	20ος/ ΙΣΤ'/ 25/ 203	Δημήτριος Ταμβάκος δια της συζύγου του Πολυξένης Ταμβάκου	200	οθωμανικές λίρες	
18.10.1896	20ος/ ΙΣΤ'/ 34/ 273	Μητροπολίτης Μετρών & Αθύρων Άνθιμος	300	γρόσια	500
18.10.1896	20ος/ ΙΣΤ'/ 34/ 273	Κάτοικοι τμήματος Δαρδανελλίων επαρχίας Κυζίκου	2233	γρόσια	

(*) βλ. Σημειώσεις του Παραρτήματος Ι [Σ. Βαρναλίδης]

ΠΙΝΑΚΑΣ 2α: ΔΩΡΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΤΗΣ ΘΕΟΛ. ΣΧΟΛΗΣ ΤΗΣ ΧΑΛΚΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ			[σε οθ. λίρες]	
Ημερ. τευχ.	Τομ./ Έτ/ Τ/ Σελ.	Όνομα Δωρητών	ΠΟΣΟ	ΝΟΜΙΣΜΑ
29.7.1894	18ος/ ΙΔ'/ 21/ 162	Θεόδωρος Μαυρογορδάτος	100	οθωμανικές λίρες
29.7.1894	18ος/ ΙΔ'/ 21/ 162	Λοξάνδρα Μαυρογορδάτου	50	οθωμανικές λίρες
29.7.1894	18ος/ ΙΔ'/ 21/ 162	Παντ. Α. Μαυρογορδάτος	55	οθωμανικές λίρες
12.8.1894	18ος/ ΙΔ'/ 23/ 177	Μητροπολίτης Βηρυττού Γαβριήλ	10	οθωμανικές λίρες
12.8.1894	18ος/ ΙΔ'/ 23/ 177	Κωνσταντίνος Ηλιάσκος	75	οθωμανικές λίρες
19.8.1894	18ος/ ΙΔ'/ 24/ 186	Μητροπολίτης Εφέσου Κωνσταντίνος	30	οθωμανικές λίρες
26.8.1894	18ος/ ΙΔ'/ 25/ 194	Δημήτριος Κοντόπουλος (δια Κ. Πετρίδου)	150	οθωμανικές λίρες
9.9.1894	18ος/ ΙΔ'/ 27/ 210	Στέφανος Ζαφειρόπουλος	500	οθωμανικές λίρες
9.9.1894	18ος/ ΙΔ'/ 27/ 210	Περικλής Ζαρίφης	200	οθωμανικές λίρες
23.9.1894	18ος/ ΙΔ'/ 29/ 225	Ανδρέας Συγγρός	1000	οθωμανικές λίρες
30.9.1894	18ος/ ΙΔ'/ 30/ 233	Μονή Τιμίου Προδρόμου Σερρών	20	οθωμανικές λίρες
7.10.1894	18ος/ ΙΔ'/ 31/ 242	Παύλος Στεφάνοβικ	200	οθωμανικές λίρες
7.10.1894	18ος/ ΙΔ'/ 31/ 242	Ανώνυμος έμπορος	10	οθωμανικές λίρες
22.10.1894	18ος/ ΙΔ'/ 33/ 258	Μητροπολίτης Σερρών Γρηγόριος	20	οθωμανικές λίρες
22.10.1894	18ος/ ΙΔ'/ 33/ 258	Κοινότητα πόλεως Σερρών	21.82	οθωμανικές λίρες
22.10.1894	18ος/ ΙΔ'/ 33/ 258	Δημήτριος Μεζίκης	25	οθωμανικές λίρες
22.10.1894	18ος/ ΙΔ'/ 33/ 258	Ανώνυμος	10	οθωμανικές λίρες
28.10.1894	18ος/ ΙΔ'/ 34/ 267	Μητροπολίτης Γάνου & Χώρας Διονύσιος	5	οθωμανικές λίρες
4.11.1894	18ος/ ΙΔ'/ 35/ 280	Μητροπολίτης Μυτιλήνης Μεθόδιος	10	οθωμανικές λίρες
4.11.1894	18ος/ ΙΔ'/ 35/ 280	Κάτοικοι Αγκύρας	37	οθωμανικές λίρες
18.11.1894	18ος/ ΙΔ'/ 37/ 290	Μονές του Αγίου Όρους δια του Μ. Θεσσαλονίκης Αθανασίου	500	οθωμανικές λίρες
18.11.1894	18ος/ ΙΔ'/ 37/ 290	Κάτοικοι Εσκή-σεχίρ δια του Μ. Αγκύρας Γερασίμου	38	οθωμανικές λίρες
25.11.1894	18ος/ ΙΔ'/ 38/ 298	Κάτοικοι Μαγχεστρίας [Μάντσεστερ]	62.7	οθωμανικές λίρες
17.2.1895	18ος/ ΙΔ'/ 50/ 394	Οικουμενικός Πατριάρχης Άνθιμος Ζ'	250	οθωμανικές λίρες
3.3.1895	19ος/ ΙΕ'/ 1/ 1	Ανώνυμοι [Παύλος Στεφάνοβικ Σκυλίτσης]	10000	οθωμανικές λίρες
10.3.1895	19ος/ ΙΕ'/ 2/ 10	Κάτοικοι Φλωρίνης επαρχίας Μογλενών	5	οθωμανικές λίρες
10.3.1895	19ος/ ΙΕ'/ 2/ 10	Κάτοικοι Κοτναίου επαρχίας Αγκύρας	20	οθωμανικές λίρες
10.3.1895	19ος/ ΙΕ'/ 2/ 10	Μητροπολίτης Διδυμοτείχου Φιλόθεος	10	οθωμανικές λίρες
19.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 12/ 90	Μητροπολίτης Αδριανουπόλεως Κύριλλος	10	οθωμανικές λίρες
19.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 12/ 90	Χωροεπίσκοπος Σταυροδρομίου Σταυρουπόλεως Γεννάδιος	10	οθωμανικές λίρες
2.6.1895	19ος/ ΙΕ'/ 14/ 107	Μητροπολίτης Ξάνθης Ιωακείμ	5	οθωμανικές λίρες
2.6.1895	19ος/ ΙΕ'/ 14/ 107	Κάτοικοι επαρχίας Ξάνθης	35	οθωμανικές λίρες

7.7.1895	19ος/ ΙΕ'/ 19/ 146	Μητροπολίτης Νικομηδείας Φιλόθεος	10	οθωμανικές λίρες
7.7.1895	19ος/ ΙΕ'/ 19/ 146	Πρόδρομος Γ. Κάππας δια διαθήκης	20	οθωμανικές λίρες
29.7.1895	19ος/ ΙΕ'/ 22/ 172	Μητροπολίτης Σμύρνης Βασίλειος	10	οθωμανικές λίρες
13.10.1895	19ος/ ΙΕ'/ 33/ 262	Μονή Αγίας Λαύρας Αγίου Όρους	40	οθωμανικές λίρες
26.1.1896	19ος/ ΙΕ'/ 48/ 380	Μοναί Σιμόπετρας & Φιλοθέου Αγίου Όρους	8	οθωμανικές λίρες
17.2.1896	19ος/ ΙΕ'/ 51/ 404	Μητροπολίτης Αμασείας Άνθιμος	20	οθωμανικές λίρες
12.4.1896	20ος/ ΙΣΤ'/ 7/ 58	Μονή Παντοκράτορος Αγίου Όρους	7	οθωμανικές λίρες
14.6.1896	20ος/ ΙΣΤ'/ 16/ 130	Μητροπολίτης Δέρκων Καλλίνικος	10	οθωμανικές λίρες
14.6.1896	20ος/ ΙΣΤ'/ 16/ 130	Μητροπολίτης Καστοριάς Φιλάρετος	5	οθωμανικές λίρες
5.7.1896	20ος/ ΙΣΤ'/ 19/ 154	Μητροπολίτης Μογλενών Ιωαννίκιος	5	οθωμανικές λίρες
19.8.1896	20ος/ ΙΣΤ'/ 25/ 203	Δημήτριος Ταμβάκος δια της συζύγου του Πολυξένης Ταμβάκου	200	οθωμανικές λίρες

ΣΥΝΟΛΟ

13809.5

9.9.1894	18ος/ ΙΔ'/ 27/ 210	Μονή Αγ. Αθανασίου, της Σφίντσας (Κίτρος)	1500	γρόσια
22.10.1894	18ος/ ΙΔ'/ 33/ 258	Μητροπολίτης Βιζύης Ιερόθεος	1530	γρόσια
22.10.1894	18ος/ ΙΔ'/ 33/ 258	Κάτοικοι τμήματος Βαλουκκεσερίου της Επαρχίας Κυζίκου	1732	γρόσια
28.10.1894	18ος/ ΙΔ'/ 34/ 267	Κάτοικοι Χαψάμενας επαρχίας Νεοκαισαρείας	799	γρόσια
28.10.1894	18ος/ ΙΔ'/ 34/ 267	Μητροπολίτης Νεοκαισαρείας Κωνσταντίνος	1000	γρόσια
28.10.1894	18ος/ ΙΔ'/ 34/ 267	Μονή Τιμίου Προδρόμου Βερροίας	270	γρόσια
28.10.1894	18ος/ ΙΔ'/ 34/ 267	Κοινότης Μύρων Λυκίας	144	γρόσια
11.9 & 16.12.1894	18ος/ ΙΔ'/ 36/283 & 41/322	Κάτοικοι εξαρχίας της Μ. Υπεραγίας Θεοτόκου Σουμελάς Τραπεζούντας	2660	γρόσια
11.9 & 16.12.1894	18ος/ ΙΔ'/ 36/283 & 41/322	Κάτοικοι εξαρχίας της Μ. Αγ. Γεωργίου Περιστερεώτα Τραπεζούντας	700	γρόσια
11.9.1894	18ος/ ΙΔ'/ 36/ 283	Αρχιμανδρίτης Νέας Υόρκης Καλλίνικος Διλβέης	469	γρόσια
18.11.1894	18ος/ ΙΔ'/ 37/ 290	Μητροπολίτης Κάσσου & Καρπάθου Σωφρόνιος	600	γρόσια
18.11.1894	18ος/ ΙΔ'/ 37/ 290	Κάτοικοι νήσου Κάσσου	400	γρόσια
10.3.1895	19ος/ ΙΕ'/ 2/ 10	Κάτοικοι Φάτσας επαρχίας Νεοκαισαρείας	720	γρόσια
10.3.1895	19ος/ ΙΕ'/ 2/ 10	Ιερείς επαρχίας Διδυμοτείχου	2000	γρόσια
10.3.1895	19ος/ ΙΕ'/ 2/ 10	Κάτοικοι επαρχίας Διδυμοτείχου	2455	γρόσια
24.3.1895	19ος/ ΙΕ'/ 4/ 27	Κάτοικοι διαφόρων τμημάτων επαρχίας Εφέσου	12071	γρόσια
24.3.1895	19ος/ ΙΕ'/ 4/ 27	Ιερείς επαρχίας Λιτίτσης [Μητρόπολις Φιλιππουπόλεως]	330	γρόσια
24.3.1895	19ος/ ΙΕ'/ 4/ 27	Κάτοικοι της επαρχίας Λιτίτσης	319	γρόσια
5.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 10/ 74	Κάτοικοι επαρχίας Ικονίου	3000	γρόσια
5.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 10/ 74	Κάτοικοι επαρχίας Βερροίας και Νιαούσης	1633	γρόσια
5.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 10/ 74	Μονή του Τιμίου Προδρόμου Βερροίας	270	γρόσια
5.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 10/ 74	Κάτοικοι κωμοπ. Παρθενίου [σαντζάκι Μπόλου] επαρχ. Νεοκαισαρείας	1197	γρόσια

5.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 10/ 74	Κάτοικοι χωρίου Σεφαλή	80	γρόσια
5.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 10/ 74	Κάτοικοι χωρίου Αγίου Αντωνίου [Ορντου]	50	γρόσια
5.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 10/ 74	Κάτοικοι χωρίου Εζενού	165	γρόσια
5.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 10/ 74	Κάτοικοι χωρίου Ερπαά [Τόκατ]	365	γρόσια
5.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 10/ 74	Κάτοικοι χωρίου Φερίζ ταγί	234	γρόσια
5.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 10/ 74	Κάτοικοι χωρίου Χατζή βέη	230	γρόσια
5.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 10/ 74	Κάτοικοι χωρίου Κιοσελή	30	γρόσια
5.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 10/ 74	Κάτοικοι χωρίου Γένιτζ	55	γρόσια
12.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 11/ 82	Αρχιδιάκονος Ιεροσολομιτικού Θρόνου Γερμανός Βασιλάκης	1000	γρόσια
26.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 13/ 99	Μητροπολίτης Ικονίου Αθανάσιος	800	γρόσια
26.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 13/ 99	Μοναί της νήσου Σάμου	6300	γρόσια
26.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 13/ 99	Κάτοικοι νήσου Σάμου	6916	γρόσια
2.6.1895	19ος/ ΙΕ'/ 14/ 107	Κοινότητες επαρχίας Μηθύμνης [Λέσβος]	4587	γρόσια
2.6.1895	19ος/ ΙΕ'/ 14/ 107	Μητροπολίτης Μηθύμνης Νικηφόρος	1000	γρόσια
9.6.1895	19ος/ ΙΕ'/ 15/ 114	Μονή του Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου Πάτμου	1080	γρόσια
9.6.1895	19ος/ ΙΕ'/ 15/ 114	Μητροπολίτης Ρόδου Κωνσταντίνος	475	γρόσια
9.6.1895	19ος/ ΙΕ'/ 15/ 114	Κάτοικοι πόλεως Ρόδου	1175	γρόσια
9.6.1895	19ος/ ΙΕ'/ 15/ 114	Κάτοικοι νήσου Σύμης	9500	γρόσια
9.6.1895	19ος/ ΙΕ'/ 15/ 114	Κάτοικοι νήσου Χάλκης	328	γρόσια
9.6.1895	19ος/ ΙΕ'/ 15/ 114	Κάτοικοι νήσου Νισύρου	357	γρόσια
16.6.1895	19ος/ ΙΕ'/ 16/ 124	Επίσκοπος Ανέων Κωνσταντίνος	200	γρόσια
16.6.1895	19ος/ ΙΕ'/ 16/ 124	Κάτοικοι Σωκίων [σαντζάκιον Αϊδινίου]	300	γρόσια
16.6.1895	19ος/ ΙΕ'/ 16/ 124	Κάτοικοι Δωματίων [σαντζάκιον Αϊδινίου]	50	γρόσια
16.6.1895	19ος/ ΙΕ'/ 16/ 124	Κάτοικοι Άκκιοϊ [σαντζάκιον Αϊδινίου]	80	γρόσια
16.6.1895	19ος/ ΙΕ'/ 16/ 124	Κάτοικοι Γέροντα [σαντζάκιον Αϊδινίου]	60	γρόσια
16.6.1895	19ος/ ΙΕ'/ 16/ 124	Κάτοικοι Καλέμβασι [Κελεμπέσιον, σαντζάκιον Αϊδινίου]	130	γρόσια
16.6.1895	19ος/ ΙΕ'/ 16/ 124	Κάτοικοι Βαγαράσι	125	γρόσια
16.6.1895	19ος/ ΙΕ'/ 16/ 124	Κάτοικοι επαρχίας Σωζουαγαθουπόλεως	231	γρόσια
16.6.1895	19ος/ ΙΕ'/ 16/ 124	Κάτοικοι νήσου Πάτμου	240	γρόσια
16.6.1895	19ος/ ΙΕ'/ 16/ 124	Αρχιμανδρίτης Αντιοχειας Παύλος Αγαπίου	324	γρόσια
23.6.1895	19ος/ ΙΕ'/ 17/ 131	Κάτοικοι επαρχίας Καστοριάς δια του Μ. Καστορίας Φιλαρέτου	2410	γρόσια
1.7.1895	19ος/ ΙΕ'/ 18/ 138	Κάτοικοι Τσεσεμέ επαρχίας Εφέσου επισκοπής Κρήνης	762.5	γρόσια
1.7.1895	19ος/ ΙΕ'/ 18/ 138	Κάτοικοι Αλατσατών επαρχίας Εφέσου επισκοπής Κρήνης	1577.5	γρόσια
1.7.1895	19ος/ ΙΕ'/ 18/ 138	Κάτοικοι Αγίας Παρασκευής επαρχίας Εφέσου επισκοπής Κρήνης	300	γρόσια
1.7.1895	19ος/ ΙΕ'/ 18/ 138	Κάτοικοι Κάτω Παναγιάς επαρχίας Εφέσου επισκοπής Κρήνης	273	γρόσια

1.7.1895	19ος/ ΙΕ'/ 18/ 138	Κάτοικοι Ρεϊζ δερε επαρχίας Εφέσου επισκοπής Κρήνης	240	γρόσια
1.7.1895	19ος/ ΙΕ'/ 18/ 138	Κάτοικοι Οβασιόκιοι επαρχίας Εφέσου επισκοπής Κρήνης	48	γρόσια
7.7.1895	19ος/ ΙΕ'/ 19/ 146	Κάτοικοι επαρχίας Νικομηδείας δια του Μ. Νικομηδείας Φιλοθέου	1952	γρόσια
7.7.1895	19ος/ ΙΕ'/ 19/ 146	Μητροπολίτης Ιωαννίνα Γρηγόριος	1000	γρόσια
29.7.1895	19ος/ ΙΕ'/ 22/ 172	Κάτοικοι πόλεως Σμύρνης δια του Μητροπολίτου Σμύρνης Βασιλείου	6264	γρόσια
1.9.1895	19ος/ ΙΕ'/ 27/ 210	Μητροπολίτης Σιανιού Αθανάσιος	540	γρόσια
1.9.1895	19ος/ ΙΕ'/ 27/ 210	Ιερείς της επαρχίας Σισανίου	1272	γρόσια
1.9.1895	19ος/ ΙΕ'/ 27/ 210	Κάτοικοι πόλεως Νέας Εφέσου	145	γρόσια
13.10.1895	19ος/ ΙΕ'/ 33/ 262	Μητροπολίτης Χίου Κωνσταντίνος	950	γρόσια
13.10.1895	19ος/ ΙΕ'/ 33/ 262	Κάτοικοι νήσου Ψαρών	60	γρόσια
13.10.1895	19ος/ ΙΕ'/ 33/ 262	Κάτοικοι χωρίου Βολησσών	296	γρόσια
13.10.1895	19ος/ ΙΕ'/ 33/ 262	Κάτοικοι Μαστιχοχωρίων	2528	γρόσια
13.10.1895	19ος/ ΙΕ'/ 33/ 262	Κάτοικοι χωρίου Καρδαμύλων	395	γρόσια
13.10.1895	19ος/ ΙΕ'/ 33/ 262	Μονή Μουνδών Χίου	984	γρόσια
13.10.1895	19ος/ ΙΕ'/ 33/ 262	Μονή Βρετού Χίου	94	γρόσια
13.10.1895	19ος/ ΙΕ'/ 33/ 262	Κάτοικοι πόλεως Χίου	2839.5	γρόσια
13.10.1895	19ος/ ΙΕ'/ 33/ 262	Κάτοικοι πόλεως Λήμνου δια του Μητροπολίτου Λήμνου Αθανασίου	2300	γρόσια
13.10.1895	19ος/ ΙΕ'/ 33/ 262	Μητροπολίτης Κασσανδρείας Προκόπιος	1080	γρόσια
13.10.1895	19ος/ ΙΕ'/ 33/ 262	Κάτοικοι επαρχίας Κασσανδρείας	1740	γρόσια
15.12.1895	19ος/ ΙΕ'/ 42/ 335	Μητροπολίτης Ίμβρου Παΐσιος	378	γρόσια
15.12.1895	19ος/ ΙΕ'/ 42/ 335	Κάτοικοι επαρχίας Ίμβρου	879	γρόσια
15.12.1895	19ος/ ΙΕ'/ 42/ 335	Κάτοικοι Λυβησίου και Μάκρης επαρχίας Πισιδίας	777	γρόσια
12.4.1896	20ος/ ΙΣΤ'/ 7/ 58	Μητροπολίτης Λέρου & Καλύμνου Σωφρόνιος	700	γρόσια
17.5.1896	20ος/ ΙΣΤ'/ 12/ 98	Μητροπολίτης Χαλκηδόνος Ιωακείμ	1080	γρόσια
18.10.1896	20ος/ ΙΣΤ'/ 34/ 273	Μητροπολίτης Μετρών & Αθύρων Άνθιμος	300	γρόσια
18.10.1896	20ος/ ΙΣΤ'/ 34/ 273	Κάτοικοι τμήματος Δαρδανελλίων επαρχίας Κυζίκου	2233	γρόσια
ΣΥΝΟΛΟ			108664	γρόσια
[108663,5:108 (αναλογία χρ. οθ. λιρ. προς αργυρό γρόσι το 1893)=]			1006.14	οθωμανικές λίρες

14.4.1895	19ος/ ΙΕ'/ 7/ 50 & 51	Κατάλογος δωρητών εξ Ελλάδος δια του Μητρ. Αθηνών Γερμανού	17931.3	δραχμαί
[17931,3 δρχ. : 40,05 (1 οθ.λ. = 40,05 δρχ. το 1895) =]			447.72	οθωμανικές λίρες

ΣΥΝΟΛΟ ΟΘΩΜΑΝΙΚΩΝ ΛΙΡΩΝ	15263.4	οθωμανικές λίρες
--------------------------------	----------------	------------------

ΠΙΝΑΚΑΣ 2β: ΔΩΡΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΤΗΣ ΘΕΟΛ. ΣΧΟΛΗΣ ΤΗΣ ΧΑΛΚΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ			[σε ξένα νομίσματα & είδος]	
Ημερ. τευχ.	Τομ./ Έτος/ Τευχ./ Σελ.	Όνομα Δωρητών	ΠΟΣΟ	ΝΟΜΙΣΜΑ
19.8.1894	18ος/ ΙΔ'/ 24/ 186	Μητροπολίτης Ρασκοπρεσρένης Μελέτιος	20	εικοσάφραγκα χρ.
2.9.1894	18ος/ ΙΔ'/ 26/ 202	Ζανής & Βίκτωρ Συναδινός	100	εικοσάφραγκα χρ.
16.9.1894	18ος/ ΙΔ'/ 28/ 217	Μητροπολίτης Κυδωνίας & Αποκορώνων Νικηφόρος	15	εικοσάφραγκα χρ.
30.9.1894	18ος/ ΙΔ'/ 30/ 233	Μητροπολίτης Κρήνης Θεόκλητος	15	εικοσάφραγκα χρ.
30.9.1894	18ος/ ΙΔ'/ 30/ 233	Αρχιμανδρίτης Κιέβου Μελέτιος	15	εικοσάφραγκα χρ.
22.10.1894	18ος/ ΙΔ'/ 33/ 258	Πατριάρχης Ιεροσολύμων Γεράσιμος	500	εικοσάφραγκα χρ.
22.10.1894	18ος/ ΙΔ'/ 33/ 258	Μονή Ζωοδόχου Πηγής Κρήτης	8	εικοσάφραγκα χρ.
28.10.1894	18ος/ ΙΔ'/ 34/ 267	Μονή Αγ. Τριάδος Τσαγκαρόλλας, Κυδωνία Κρήτης	10	εικοσάφραγκα χρ.
28.10.1894	18ος/ ΙΔ'/ 34/ 267	Μονή Αγ. Ιωάννου Γκουβερνέτου	5	εικοσάφραγκα χρ.
10.3.1895	19ος/ ΙΕ'/ 2/ 10	Μονή Αγ. Ιωάννου Πρέβελης, Μητροπόλεως Λάμπης Κρήτης	20	εικοσάφραγκα χρ.
10.3.1895	19ος/ ΙΕ'/ 2/ 10	Μητροπολίτης Λάμπης Ευμένιος	10	εικοσάφραγκα χρ.
21.4.1895	19ος/ ΙΕ'/ 8/ 58	Κάτοικοι Κοινότητας Βάρνης δια του Μητροπολίτου Πολυκάρπου	21.75	εικοσάφραγκα χρ.
5.5.1895	19ος/ ΙΕ'/ 10/ 74	Μητροπολίτης Βάρνης Πολυκάρπος	5	εικοσάφραγκα χρ.
12.4.1896	20ος/ ΙΣΤ'/ 7/ 58	Μητροπολίτης Σάμου Γαβριήλ	10	εικοσάφραγκα χρ.
ΣΥΝΟΛΟ			754.75	

26.8.1894	18ος/ ΙΔ'/ 25/ 194	Γ. Μιχαήλ	100	φράγκα χρυσά
21.4.1895	19ος/ ΙΕ'/ 8/ 58	Αρχιεπίσκοπος Βελιγραδίου και Μητροπολίτης Σερβίας Μιχαήλ	2500	φράγκα χρυσά
7.7.1895	19ος/ ΙΕ'/ 19/ 146	Πατριάρχης Αλεξανδρείας Σωφρόνιος	1000	φράγκα χρυσά
ΣΥΝΟΛΟ			3600	

7.10.1894	18ος/ ΙΔ'/ 31/ 242	Χρηστάκης Ζωγράφος	7500	φράγκα
28.10.1894	18ος/ ΙΔ'/ 34/ 267	Ανώνυμος (δια Ιωάννου Χατζοπούλου)	300	φράγκα
4.11.1894	18ος/ ΙΔ'/ 35/ 280	Αρχιμανδρίτης Βουδαπέστης Γρηγόριος Γάγος	100	φράγκα
2.12.1894	18ος/ ΙΔ'/ 39/ 306	Ελληνική Κυβέρνησις	5000	φράγκα
3.2.1895	18ος/ ΙΔ' / 48/ 379	Ορθόδοξος Κοινότης Βιέννης και Αρχιμανδρίτης Σεραφείμ Ζερλέντης	1000	φράγκα
14.7.1895	19ος/ ΙΕ'/ 20/ 155	Ευφροσύνη Ανδρέου Βαλλιάνου δια του Αρχιμανδρίτη Μασσαλίας Γρ. Ζιγαβηνού	2000	φράγκα
14.7.1895	19ος/ ΙΕ'/ 20/ 155	Μαρίνος Ανδρέου Βαλλιάνου δια του Αρχιμανδρίτη Μασσαλίας Γρ. Ζιγαβηνού	2000	φράγκα
14.7.1895	19ος/ ΙΕ'/ 20/ 155	Αθανάσιος Ανδρέου Βαλλιάνου δια του Αρχιμανδρίτη Μασσαλίας Γρ. Ζιγαβηνού	2000	φράγκα
14.7.1895	19ος/ ΙΕ'/ 20/ 155	Ξενοφών Γεωργ. Θεολόγου	1000	φράγκα
14.7.1895	19ος/ ΙΕ'/ 20/ 155	Αρχιμανδρίτης Μασσαλίας Γρηγόριος Ζιγαβηνός	1000	φράγκα

ΣΥΝΟΛΟ

21900

9.9.1894	18ος/ ΙΔ'/ 27/ 210	Αρχιμανδρίτης Λίβερπουλ Νικόλαος Ζερβός	10	αγγλικές λίρες
23.9.1894	18ος/ ΙΔ'/ 29/ 225	Φανή Μ. Ζαρίφη & υιοί, Ιωάννης & Θεόδωρος	70	αγγλικές λίρες
11.9.1894	18ος/ ΙΔ'/ 36/ 283	Ελληνική ορθόδοξος Κοινότης Νέας Ορλεάνης ΗΠΑ	12	αγγλικές λίρες

ΣΥΝΟΛΟ

92

27.10.1895	19ος/ ΙΕ'/ 35/ 278	Κωνσταντίνος Σταματάκης (εμπόρος Αλατσατών)	10	στατήρας σταφίδων
------------	--------------------	---	----	-------------------